

บทที่ 3

ค่าเสียหายเชิงลงโทษตามหลักกฎหมายต่างประเทศ

หลักค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นหลักที่ใช้อยู่ในกฎหมายระบบคอมมอนลอว์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งประเทศที่ยึดถือกฎหมายระบบนี้จะมีแนวคิดพื้นฐานที่ไม่ต่างกันมากนัก โดยประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย คอมมอนลอว์และมีการพัฒนาหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาอย่างต่อเนื่องยาวนานได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนั้น ในบทนี้ผู้เขียนจึงได้ศึกษาเรื่องหลักพื้นฐานทั่วไปของค่าเสียหายเชิงลงโทษตามหลักกฎหมายต่างประเทศ และศึกษาการใช้หลักค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศสหรัฐอเมริกา ประกอบกับการใช้หลักค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศเยอรมันซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบที่มา เกิดความเข้าใจในภาพรวมและทราบแนวโน้มเกี่ยวกับหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

1. หลักพื้นฐานของค่าเสียหายเชิงลงโทษตามหลักกฎหมายต่างประเทศ

1.1 ความเป็นมาของค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ก่อนที่จะกล่าวถึงความเป็นมาของค่าเสียหายเชิงลงโทษซึ่งเป็นค่าเสียหายชนิดหนึ่งนั้น จะขอกล่าวถึงลักษณะของค่าเสียหายของกฎหมายสองระบบใหญ่เสียก่อนว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร เพื่อจะได้ทราบที่มาของค่าเสียหายเชิงลงโทษได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

จุดเริ่มต้นของค่าเสียหายทางละเมิดของประเทศกลุ่มซีวิลลอว์กับคอมมอนลอว์นั้นต่างกัน โดย ซีวิลลอว์เกิดจากประมวลกฎหมายแพ่งของโรมัน ซึ่งตาม “ทฤษฎีว่าด้วยหนี้” (Theory of Obligations) หนี้ละเมิดเป็นประเภทหนึ่งของหนี้ในทางแพ่งที่คู่กรณีจะต้องมีการชดใช้กัน ส่วนคอมมอนลอว์เริ่มจากหมายเรียกคดีละเมิด (Writ of Trespass) การกำหนดค่าเสียหายถือเป็นคดีเฉพาะเรื่อง ทั้งสองระบบจึงมีความมุ่งหมายแตกต่างกันในหลักใหญ่ ๆ ของการกำหนดค่าเสียหาย กล่าวคือ ซีวิลลอว์มุ่งหมายให้ผู้ละเมิดชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นในทำนองเดียวกับหนี้ตามสัญญา โดยยึดความเสียหายที่แท้จริงซึ่งผู้เสียหายได้รับเป็นเกณฑ์ แล้วกำหนดค่าเสียหายไปตามนั้น โดยเหตุผลที่ว่าผู้เสียหายไม่พึงได้รับการชดใช้เกินกว่าหนี้ที่ผู้ละเมิดมีต่อตน ส่วนทางคอมมอนลอว์มิได้ยึดมั่นในทฤษฎีว่าด้วยหนี้ ดังนั้นจึงยังมีแนวคิดทางอาญาเจือปน เพราะนอกจากจะกำหนดให้ผู้

ละเมิดคดีใช้ค่าเสียหายตามความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับแล้ว บางครั้งศาลคอมมอนลอว์อาจกำหนดค่าเสียหายในส่วนที่เป็นการลงโทษผู้ละเมิดให้แก่ผู้เสียหายอีกส่วนหนึ่งด้วย ซึ่งเรียกกันว่า “ค่าเสียหายเชิงลงโทษ” (Punitive หรือ Exemplary Damages) แต่อย่างไรก็ตาม ค่าเสียหายเชิงลงโทษที่กำหนดในการฟ้องคดีแพ่งนั้นถูกกำหนดให้เป็นการลงโทษอย่างหนึ่งซึ่งไม่ใช่เป็นโทษในทางอาญา เพราะเหตุผลที่ว่า การลงโทษทุกอย่างไม่ใช่ว่าจะเป็นการลงโทษทางอาญาทั้งหมด แต่การลงโทษทางอาญาทั้งหมดเป็นการลงโทษนั่นเอง (Not all punishment is criminal punishment but all criminal punishment is punishment. Punitive Damages imposed in a civil suit constitute punishment but not criminal punishment)¹

ค่าเสียหายเชิงลงโทษได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในสารบบคดีความของประเทศอังกฤษ ในราวศตวรรษที่ 18 เมื่อปี ค.ศ. 1760 สืบเนื่องมาจากกรณีที่มีการร้องทุกข์เรื่องการแทรกแซงตามอำเภอใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับสิทธิส่วนตัวของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามของรัฐบาลที่จะระงับการตีพิมพ์โฆษณาหนังสือชื่อ North Briton ของนาย John Wilkes และหลังจากนั้นในปี ค.ศ. 1763 ก็ได้มีการฟ้องคดีละเมิดอันมีมูลเหตุมาจากการแทรกแซงสิทธิเช่นเดียวกันนี้อีก 2 คดี คือ คดี Huckle V. Money และคดี Wilkes V. Wood จากคดีดังกล่าวนี้เองที่มีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นการกำหนดค่าเสียหายที่เกินไปจากความเสียหายที่ได้รับจริงอันมีสาเหตุจากการละเมิดสิทธิในที่ดินและทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมีลูกขุนเป็นผู้กำหนด²

ในกรณีของคดี Huckle V. Money นั้น Lord Camden ได้ให้เหตุผลไว้ในคดีว่าคดีนี้เป็นกรณีที่จำเลยซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐควบคุมตัวโจทก์ไว้โดยไม่มีหมายจับของศาล และโดยปราศจากอำนาจ ศาลเห็นว่าเป็นการก่ออันตรายต่อประชาชน จึงเห็นพ้องกับคณะลูกขุนที่กำหนดค่าเสียหายเป็นจำนวนเงิน 300 ปอนด์ ซึ่งนับว่าสูงมากสำหรับค่าเงินในสมัยนั้น และให้เหตุผลประการหนึ่งในการกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวว่าเป็น “ค่าเสียหายเชิงลงโทษ” ในคำพิพากษา ซึ่งทำให้เห็นว่า การกำหนดค่าเสียหายนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงค่าสินไหมทดแทนสำหรับความอับอายและการถูกละเมิดต่อโจทก์เท่านั้น ต่อมาค่าเสียหายเชิงลงโทษก็ได้รับการยอมรับและพัฒนาโดยเริ่มเห็นชัดแจ้งในคำพิพากษาของ Lord Chief Justice Pratt ในคดี Wilkes V. Wood ซึ่งกล่าว

¹ กฤษณา พิษณุโกศล, “ค่าเสียหายเชิงลงโทษ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), น. 12-13.

² เพิ่งอ้าง, น. 13.

ว่า³ “ค่าเสียหายไม่ได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับความพอใจเท่านั้น แต่ในขณะเดียวกันยังกำหนดให้เป็นการลงโทษสำหรับความผิดนั้นด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำอย่างเดียวกันนี้อีกในอนาคต และเพื่อแสดงว่าบุคคลที่ต้องรับผิดชอบสำหรับค่าเสียหายเช่นนี้ได้รับการพิสูจน์โดยลูกขุนแล้วว่าเป็นบุคคลที่น่ารังเกียจ”

ดังนั้น ตั้งแต่ปี 1760 เป็นต้นมา จึงเกิดเป็นกฎหมายที่ว่ากำหนดค่าเสียหายที่เกินไปกว่าค่าเสียหายที่แท้จริงอาจถูกกำหนดขึ้นได้ในคดีละเมิด และในปลายศตวรรษนั้นเอง การกำหนดค่าเสียหายเช่นนี้ก็ปรากฏในคดีอื่น ๆ อีกตามมา เช่น คดีข่มขู่ประทุษร้าย (Assault), ทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพ (False Imprisonment), หมิ่นประมาท (Defamation), บุกรุกที่ดิน (Trespass to Land) เป็นต้น⁴ หลังจากนั้นค่าเสียหายเชิงลงโทษก็ได้กลายเป็นลักษณะเด่นซึ่งเป็นที่คุ้นเคยของกฎหมายละเมิด และได้ฝังรากลงอย่างมั่นคงในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ แม้ว่าจะมีนักกฎหมายหลายฝ่ายโต้แย้งแนวความคิดนี้แต่ก็มีหลายฝ่ายเช่นกันที่เห็นว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ดี ในเวลาต่อมาประเทศอังกฤษซึ่งเป็นประเทศแรกที่กำหนดให้มีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษกลับมีการจำกัดขอบเขตของค่าเสียหายในลักษณะนี้ ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศคอมมอนลอว์อื่น ๆ ไม่ได้ยอมรับการจำกัดขอบเขตไปด้วย

1.2 ความหมายและลักษณะของค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ค่าเสียหายเชิงลงโทษ เป็นคำที่แปลจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Punitive Damages ซึ่งหมายถึงค่าเสียหายที่กำหนดขึ้นเพื่อลงโทษจำเลย แต่นอกเหนือจากคำนี้แล้วยังมีคำอื่นๆ ที่ใช้เรียกค่าเสียหายที่มีลักษณะเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็น Exemplary Damages (ค่าเสียหายเพื่อเป็นเยี่ยงอย่าง) Vindictive Damages (ค่าเสียหายที่เป็นการแก้แค้น) หรือ Retribution Damages (ค่าเสียหายที่เป็นการตอบแทนแก้แค้น) แม้ค่าเสียหายชนิดนี้จะมีชื่อเรียกมากมายแต่ชื่อทั้งหมดนี้จะมีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน คือหมายความว่าค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้นนอกเหนือจากค่าเสียหายที่โจทก์พิสูจน์ได้โดยมิได้มุ่งชดเชยความเสียหายให้แก่โจทก์ แต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็น

³ Harry Street, Principles of the Law of Damages, (London : Sweet & Maxwell Ltd., 1962), pp. 29

⁴ *Ibid.*, pp. 28-29.

การลงโทษผู้กระทำละเมิดที่มีพฤติกรรมน่าตำหนิให้เข็ดหลาบจนไม่หวนกลับมาทำพฤติกรรมเช่นเดิมอีก และยังมุ่งป้องปรามมิให้ผู้อื่นมีพฤติกรรมเช่นเดียวกันนี้อีกในภายภาคหน้า⁵

ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้นนอกเหนือจากค่าสินไหมทดแทน ความเสียหายตามธรรมดา และมีวัตถุประสงค์ในการลงโทษจำเลยโดยไม่ได้เป็นการวัดความสูญเสียและเสียหายของโจทก์⁶ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วค่าเสียหายชนิดนี้ศาลมักจะกำหนดให้ในคดีละเมิดมากกว่าคดีอย่างอื่น ค่าเสียหายเชิงลงโทษมีลักษณะกว้างได้รับการยอมรับในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ โดยเฉพาะประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ลักษณะสำคัญของค่าเสียหายชนิดนี้ได้แก่⁷

1) เป็นค่าเสียหายที่กำหนดลงโทษตอบแทนผู้กระทำละเมิด เพื่อปรามมิให้กระทำมิชอบเช่นนั้นอีก และขณะเดียวกันยังเป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่นมิให้กระทำตามด้วย

2) ฝ่ายโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ค่าเสียหายในส่วนนี้ เพราะศาลจะเป็นผู้พิจารณากำหนดเองตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงลักษณะความร้ายแรงแห่งละเมิด สภาพและปริมาณความเสียหายที่โจทก์ได้รับ ตลอดจนฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลย

3) เป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้นนอกเหนือจากค่าเสียหายที่ชดเชยทดแทนความเสียหายจริง แต่ในบางคดีอาจไม่ปรากฏความเสียหายจริง ศาลก็อาจจะกำหนดแต่ค่าเสียหายเชิงลงโทษนี้ให้เพียงอย่างเดียวก็ได้

4) ศาลจะกำหนดให้เฉพาะกรณีละเมิดที่มีพฤติการณ์รุนแรง มีลักษณะการกระทำเช่นเดียวกับคดีอาญา เช่น การใช้กำลังทำร้าย ข่มขู่หลอกลวง ฉ้อฉล ซึ่งผู้ละเมิดมุ่งหมายให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อจิตใจของผู้เสียหาย หรือมุ่งหมายให้ผู้เสียหายอับอายหรือถูกเหยียดหยาม

นอกจากนี้ ค่าเสียหายชนิดนี้จะกำหนดขึ้นในกรณีที่พฤติกรรมของผู้กระทำละเมิดมีความชั่วร้ายมาก โดยเป็นการจงใจกระทำละเมิดทั้ง ๆ ที่รู้ว่าหากกระทำไปจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น แต่ก็มีได้ใส่ใจกับผลของการกระทำนั้น ซึ่งได้แก่ การกระทำละเมิดโดยจงใจ (Willful) การประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (Gross Negligence) การกระทำที่ขาดความยับยั้ง (Wanton)

⁵ ปริญญาวัน ชมเสวก, “ค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีละเมิด,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), น.22-23.

⁶ Charles T. Mc Cormick, Damages, (Minnesota : West Publishing Company, 1980), pp.275.

⁷ คัมภีร์ แก้วเจริญ, “ค่าเสียหายในคดีละเมิด,” วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, เล่ม 3, ปีที่ 7, น. 29-30, (กุมภาพันธ์ 2526).

กระทำละเมิดโดยสะเพร่าไม่ใช้ความไตร่ตรอง ทำโดยไม่คำนึงถึงผลที่ตามมา(Reckless) กระทำละเมิดโดยมีเจตนาชั่วร้าย ต้องการ ให้อื่นได้รับอันตราย(Malicious) หรือ กระทำละเมิดโดยวิธีการกดขี่ข่มเหงผู้อื่น(Oppressive)⁸ เป็นต้น

1.3 วัดถูประสงค์และหน้าที่อื่นๆ ของค่าเสียหายเชิงลงโทษ

1.3.1 วัดถูประสงค์หลักของค่าเสียหายเชิงลงโทษ⁹

วัดถูประสงค์ถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ เนื่องจากในการกำหนดค่าเสียหายชนิดนี้ ผู้ตัดสินจะนำวัดถูประสงค์มาพิจารณาว่าควรกำหนดเป็นจำนวนเท่าใด จึงจะสามารถทำให้วัดถูประสงค์ดังกล่าวบรรลุผลได้ โดยแท้จริงแล้วในแต่ละพื้นที่ยังมีการยึดวัดถูประสงค์ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่แตกต่างกันอยู่บ้าง แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะยึดถือวัดถูประสงค์หลักอยู่ 2 ประการ ได้แก่ การลงโทษจำเลยให้มีความเช็ดหลาบ และอีกประการหนึ่งคือ มุ่งป้องปรามมิให้จำเลยหรือผู้อื่นมีพฤติกรรมเช่นเดียวกันนี้อีกในภายภาคหน้า

1.3.1.1 การลงโทษจำเลยผู้กระทำละเมิด (Punishment)

วัดถูประสงค์นี้ถือเป็นส่วนสำคัญสำหรับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ เพราะเมื่อผู้ใดกระทำละเมิดโดยมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความชั่วร้ายภายในจิตใจโดยไม่แยแสใส่ใจถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น และไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเป็นจำนวนมากหรือน้อยเพียงใด ค่าเสียหายเชิงลงโทษจะถูกกำหนดเพิ่มเติมขึ้นอีกส่วนหนึ่งจากค่าเสียหายที่โจทก์พิสูจน์ได้ เพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำละเมิดให้มีความเช็ดหลาบจนไม่หวนกลับมาทำพฤติกรรมเช่นเดิมอีก อย่างไรก็ตาม แม้ในการกำหนดค่าเสียหายชนิดนี้จะพิจารณาถึงความชั่วร้ายภายในจิตใจของผู้กระทำเป็นสำคัญ แต่การกระทำละเมิดใดที่ผู้กระทำละเมิดได้รับบทลงโทษทางกฎหมายอาญาที่เหมาะสมและเพียงพอแล้ว ค่าเสียหายเชิงลงโทษก็จะไม่จำเป็นสำหรับกรณีนั้น แต่ถ้าเห็นว่าผู้กระทำละเมิดมีพฤติกรรมที่สมควรได้รับการลงโทษ แต่ไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตามที่ทำให้เขารอดพ้นจากบทลงโทษหรือได้รับบทลงโทษที่ไม่เหมาะสมกับพฤติกรรมดังกล่าว และมีความเป็นไปได้ว่าหากผู้นั้นไม่ได้รับการลงโทษที่เหมาะสม ก็อาจจะหวนกลับมาทำละเมิดด้วยวิธีการเช่นเดิมอีก การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษย่อมมีความจำเป็นสำหรับกรณีเช่นนั้นมาก

⁸ Kenneth R. Redden, Punitive Damages, (Charlottesville Michie, 1980), p. 23.

⁹ ปริญญาวัน ชมเสวก, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 5, น. 23-24.

มีข้อสังเกตว่าในบางกรณีหากให้ผู้กระทำละเมิดรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษจะเป็นการลงโทษผู้กระทำละเมิดได้ชัดเจนยิ่งกว่าการให้ผู้กระทำละเมิดรับผิดชอบต่อผลทางร่างกายด้วยซ้ำ กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้กระทำละเมิดหวังผลประโยชน์หรือผลกำไรจากการกระทำละเมิด เช่น ผู้ผลิตสินค้าจูงใจนำสินค้าที่ชำรุดบกพร่องออกวางขายในท้องตลาด จนเป็นเหตุให้ผู้บริโภคได้รับอันตรายจากการใช้สอยสินค้านั้น เป็นต้น กรณีเช่นนี้ หากผู้กระทำละเมิดได้รับโทษทางอาญา เช่น ถูกจำคุก ผู้นั้นอาจไม่เข็ดหลาบเท่ากับการให้ผู้นั้นรับผิดชอบในค่าเสียหายที่เพิ่มขึ้นเพื่อเป็นการลงโทษ ซึ่งแน่นอนว่าเงินที่นำมาใช้รับผิดชอบหนี้ไม่พ้นผลกำไรที่ผู้กระทำละเมิดได้รับมาจากการทำละเมิดนั่นเอง

1.3.1.2 การป้องปรามมิให้จำเลย หรือผู้ใดมีพฤติกรรมเช่นเดียวกันในภายภาคหน้า (Deterrence)

วัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งของค่าเสียหายเชิงลงโทษ คือ เพื่อป้องปรามมิให้เกิดพฤติกรรมเช่นเดียวกันนี้อีกและไม่เพียงแต่ป้องปรามจำเลยเท่านั้น การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษยังเป็นการป้องปรามผู้ที่มีความคิดที่จะกระทำพฤติกรรมเช่นนั้นให้ได้เห็นผลของคำตัดสิน และเกิดความเกรงกลัวจนต้องยับยั้งพฤติกรรมดังกล่าวมิให้เกิดขึ้นได้อีกด้วย ซึ่งศาลและนักวิจารณ์ส่วนใหญ่เห็นว่าวัตถุประสงค์นี้มีอิทธิพลเหนือการลงโทษเพราะเป็นวิธีป้องกันมิให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ โดยพฤติกรรมที่ต้องการป้องปรามจะถูกส่งตรงไปยังผู้ที่จะคิดจะกระทำละเมิดให้ได้เห็นเป็นเยี่ยงอย่างโดยรับรู้ได้เป็นวงกว้างในสังคม

อย่างไรก็ดี วัตถุประสงค์ข้อนี้จะสามารถนำไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่าสามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาตัดสินให้รับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษได้หรือไม่ เพราะหากไม่สามารถทำให้ผู้นั้นรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ ข้อความที่ต้องการส่งไปยังคนในสังคมก็จะมีประสิทธิภาพเพียงพอ ดังนั้น สิ่งจำเป็นที่จะทำให้วัตถุประสงค์ข้อนี้บรรลุผลได้ คือ ผู้เสียหายที่ถูกกระทำละเมิดควรนำคดีที่ผู้กระทำผิดมีความชั่วร้ายกระทำละเมิดโดยไม่ใส่ใจกับความเสียหายที่เกิดขึ้นมาฟ้องร้องในทางแพ่ง มิฉะนั้นก็จะไม่สามารถตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่นได้

1.3.2 หน้าที่อื่นของค่าเสียหายเชิงลงโทษ¹⁰

แม้ในศาลส่วนใหญ่จะคำนึงถึงเพียงการลงโทษและการป้องปรามเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญและเป็นเหตุผลอันสมควรสำหรับการกำหนดค่าเสียหายชนิดนี้ แต่แท้จริงแล้วค่าเสียหายเชิง

¹⁰ ปริญญาวัน ชมเสวก, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 5 ,น. 25-26.

ลงโทษยังทำหน้าที่อื่น ๆ อีกหลายประการประกอบไว้อยู่ภายใต้การกำหนดค่าเสียหายชนิดนี้ด้วยซึ่งหน้าที่เหล่านั้น ได้แก่

1.3.2.1 รักษาความสงบสุขในสังคม

เมื่อผู้ใดจงใจกระทำการอันมิชอบจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ผู้เสียหายอาจต้องการแก้แค้นให้ผู้นั้นได้รับความเสียหายในทำนองเดียวกันกลับคืน ซึ่งอาจนำไปสู่การขัดแย้งระหว่างเอกชนและทำให้เกิดความไม่สงบในสังคมได้ ดังนั้นค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงเป็นมาตรการปราศจากความรุนแรง ซึ่งสามารถระงับความโกรธแค้นของผู้เสียหายได้อีกทางหนึ่ง เนื่องจากค่าเสียหายเชิงลงโทษจะตกเป็นของผู้เสียหาย แต่ผู้เสียหายจะได้รับไว้ทั้งหมดหรือไม่นั้น สุดแล้วแต่ว่ากฎหมายในพื้นที่ที่การกระทำละเมิดเกิดขึ้นจะกำหนดไว้อย่างไร

1.3.2.2 จูงใจให้มีการนำคดีมาฟ้องร้อง

ในกรณีเมื่อมีการกระทำละเมิดเกิดขึ้นและมีความเสียหายเพียงเล็กน้อย ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการละเมิดนั้นมักจะไม่นำคดีมาฟ้องร้อง เนื่องจากค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้จะเป็นจำนวนน้อยไม่คุ้มค่ากับภาระค่าใช้จ่ายในการฟ้องร้องที่สูง จึงเป็นเหตุที่ทำให้ไม่มีการนำคดีมาฟ้องร้อง และผู้กระทำละเมิดก็ยังคงดำเนินพฤติกรรมที่น่าตำหนินั้นต่อไป แต่เมื่อมีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ค่าเสียหายชนิดนี้จะทำหน้าที่เป็นสิ่งจูงใจให้ผู้เสียหายนำคดีมาฟ้องร้อง ส่งผลให้ผู้กระทำละเมิดที่มีพฤติกรรมชั่วร้ายและน่าตำหนิต้องรับผิดชอบใช้ทั้งในส่วนตัวค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้และค่าเสียหายเชิงลงโทษ และยังสามารถป้องปรามคนในสังคมมิให้มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเช่นนี้อีกในภายภาคหน้าได้อีกด้วย

1.3.2.3 ชดเชยความเสียหายที่ไม่สามารถชดเชยได้

บุคคลมีสิทธิอยู่สองประเภทคือ สิทธิอันอยู่ในกองทรัพย์สิน กับสิทธิที่อยู่นอกเหนือกองทรัพย์สิน ความเสียหายทั้งหลายที่เกิดขึ้นโดยละเมิดนั้นส่วนใหญ่มักทำลายสิทธิในกองทรัพย์สินซึ่งก็สามารถชดเชยได้ด้วยค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ แต่สำหรับสิทธิที่อยู่นอกเหนือกองทรัพย์สิน หรือที่เรียกว่าความเสียหายในทางศีลธรรม¹¹ เช่น ค่าเสียหายที่ต้องเศร้าโศกเสียใจนั้น กลับมีปัญหากเกิดขึ้นว่าค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้จะสามารถชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงหรือไม่ เนื่องจากความเสียหายในทางศีลธรรมนั้นไม่สามารถตีราคาเป็นเงินได้ และเงินก็ไม่สามารถที่จะลบล้างความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นได้ แต่อย่างไรก็ดีเมื่อเห็นว่าเงินไม่สามารถชดเชยความเสียหายในทางศีลธรรมได้แล้วจะไม่คำนวณค่าเสียหายในส่วนนี้ให้ดูจะไม่ยุติธรรมเท่าใดนัก

¹¹ จิต เศรษฐบุต, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2518), น.62.

ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงสามารถเข้ามาทำหน้าที่ชดเชยความเสียหายที่ไม่สามารถชดเชยได้ แม้จะไม่สามารถทำให้กลับมาเป็นปกติได้ก็ตาม แต่เรียกว่าดีที่สุดที่จะสามารถชดเชยได้แล้ว จึงอาจกล่าวได้ว่าค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้อาจพอชดเชยความเสียหายได้ในระดับพื้นฐาน เพียงเท่าที่ผู้เสียหายพิสูจน์หรือศาลใช้ดุลยพินิจพิจารณาได้ แต่สำหรับค่าเสียหายเชิงลงโทษจะสามารถทดแทนความเสียหายในส่วนความเศร้าโศกเสียใจ ความทุกข์ทรมาน หรือความอับอายขายหน้าได้ในระดับที่ลึกซึ้งยิ่งกว่า

1.3.2.4 ค่าทนายความของโจทก์

แม้ว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษจะไม่มีหน้าที่ในการชดเชยความเสียหาย แต่ปัจจัยหนึ่งที่น่าเข้ามาใช้ในการพิจารณาคัดสินใจกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ คือ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีของโจทก์ ซึ่งรวมถึงค่าทนายความของโจทก์ด้วย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษทำหน้าที่ในการชดเชยค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีของโจทก์ได้อีกทางหนึ่งด้วย

1.4 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับพฤติการณ์ที่ให้อำนาจในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ¹²

การกระทำผิดกฎหมายในทางแพ่งนั้นให้สิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายได้อย่างเต็มที่เท่าที่ตนต้องเสียหายจากการกระทำของผู้อื่น แต่ไม่ใช่ทุกกรณีที่ผู้เสียหายจะได้รับการชดเชยค่าเสียหายเชิงลงโทษ เนื่องจากกรณีที่จะได้รับค่าเสียหายชนิดนี้จะต้องมีลักษณะหรือมีบางส่วนของพฤติการณ์ที่ซ้ำเติมให้รุนแรงขึ้น เช่น การจงใจ (Wilfulness), ความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (Gross Negligence), เจตนาร้าย (Maliciousness), ความประมาทเลินเล่อโดยจงใจ (Recklessness), การกดขี่ข่มเหง (Oppression), การกระทำที่ไร้ศีลธรรม (Outrageous Conduct), การสบประมาท (Indignity), การดูหมิ่น (Contumely), การดูถูก (Insult), การฉ้อโกง (Fraud), หรือการฉ้อโกงอย่างร้ายแรง (Gross Fraud) เป็นต้น หากไม่มีองค์ประกอบเหล่านี้อย่างใดอย่างหนึ่ง ค่าเสียหายที่ได้รับก็จะต้องถูกจำกัดแต่เพียงค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่แท้จริงเท่านั้น

เนื่องจากค่าเสียหายเชิงลงโทษนี้ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางกฎหมายสำหรับการลงโทษ ไม่ใช่เพื่อชดเชยความเสียหาย ด้วยเหตุนี้จึงต้องการองค์ประกอบสำคัญที่เห็นเด่นชัดของการกระทำผิดโดยรู้สำนึก (Conscious wrongdoing) อยู่เสมอ และคำที่ใช้อธิบายองค์ประกอบสำคัญ

¹² กฤษฎา พิษณุโกศล, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1, น. 25-33.

นี้อยู่บ่อยมากก็คือ “เจตนาร้าย” (Malice) ดังนั้น ถ้าเพียงแต่ “เจตนาร้ายโดยทางอ้อม” (Implied Malice) หรือเพียงแต่ประมาทเลินเล่อ (Negligence) เท่านั้น ยังไม่เป็นการเพียงพอ

ในส่วนของเจตนาร้ายที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น หมายถึง การกระทำที่สื่อให้เห็นเจตนารมณ์ของการทำให้เกิดความเสียหายหรือเจตนารมณ์ของการไม่คำนึงถึงโทษทางอาญา เจตนาร้ายอันแท้จริงมีอิทธิพลบางประการที่เป็นสาเหตุให้กระทำละเมิดลงไป เป็นการกระทำที่ประสงค์ต่อผลร้ายโดยตรงต่อโจทก์ หรือไม่คำนึงถึงโทษทางอาญาที่ตนต้องได้รับหากไปล่วงละเมิดสิทธิของเขา นอกจากนี้ความประมาทเลินเล่อโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง พอที่จะชี้ให้เห็นได้ว่าผู้กระทำซึ่งเป็นบุคคลที่มีเหตุผลและมีความคิดตามธรรมดาได้ละเมิดสิทธิของผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงสิทธิของเขา แนวความคิดส่วนมากก็จะยอมรับให้มีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่ว่าการกระทำที่ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงจะสามารถกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ทุกกรณี แต่ความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงนั้นจะต้องเพียงพอที่จะแสดงให้เห็นชัดถึงการขาดความระมัดระวังโดยสิ้นเชิง และต้องมีลักษณะทางอาญาบางประการ บางคดีอาจต้องเห็นได้ชัดว่าเป็นความไม่สุจริต ซึ่งดูเหมือนจะเท่า ๆ กับกรณีเจตนาชั่วร้าย หรือความประมาทเลินเล่อโดยจงใจ

ความประมาทเลินเล่อโดยจงใจ (Recklessness), ความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (Gross Negligence) และการจงใจ (Wilfulness) เหล่านี้สื่อให้เห็นถึงความรู้สึกผิดชอบโดยรู้และมีอยู่ในขณะนั้นว่าความเสียหายต้องเป็นผลมาจากการกระทำผิด หรือจากการละเว้นกระทำตามหน้าที่ ดังนั้น โดยปกติแล้ว ความไม่รู้ ไม่สามารถนำมาใช้เป็นองค์ประกอบสำคัญของการกระทำผิดโดยรู้สึกผิดชอบหรือการจงใจโดยไม่คำนึงถึงผลในระดับที่จะยืนยันการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ ยิ่งไปกว่านั้น ค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่ได้ให้อำนาจในกรณีการละเมิดนั้นได้กระทำลงโดยไม่มีเจตนา โดยเข้าใจผิด โดยความไม่รู้ หรือโดยถูกข่มขู่ ดังนั้น บุคคลจะไม่ต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษ ถ้าเขากระทำไปโดยสุจริต (Good faith) ภายใต้ความสำนึกต่อหน้าที่หรือสิทธิที่ผิด โดยปราศจากเจตนาอย่างใด ๆ ที่จะข่มขู่ หรือหลอกลวง หรือปราศจากการกดขี่ข่มเหงอย่างแท้จริง นอกจากนี้ การที่ผู้กระทำไม่สามารถคิดไปถึงผลที่อาจจะเกิดขึ้นจากการกระทำของเขานั้น ไม่ได้เป็นการบ่งบอกว่าเป็นการไม่ใส่ใจในความรู้สึกผิดชอบแต่อย่างใด ซึ่งทำให้เขาไม่ต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษเช่นกัน

2. ประเทศสหรัฐอเมริกา

2.1 ความเป็นมาของค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกานั้นมีวัตถุประสงค์ในการกำหนดค่าเสียหายกรณีละเมิดเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยกลับสู่ฐานะเดิมก่อนที่การละเมิดจะเกิดขึ้น แต่ก็มีกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษซึ่งเป็นทั้งการลงโทษและการชดเชยความเสียหายเพื่อป้องกันการกระทำที่คล้ายคลึงกันที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ค่าเสียหายดังกล่าวจึงอยู่บนพื้นฐานของนโยบายสาธารณะ (Public Policy) และประโยชน์ของสังคมและสาธารณะ (The Interest of Society and for the Public Benefit) มิใช่เพื่อค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายจะได้รับเท่านั้น¹³

หลักค่าเสียหายเชิงลงโทษได้เข้ามามีบทบาทในกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาหลังจากที่เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษมาแล้วถึง 21 ปี โดยเกิดขึ้นในปี ค.ศ.1784 คดี Genay v. Norris¹⁴ เป็นกรณีที่อาการป่วยของโจทก์เกิดขึ้นหลังจากได้ดื่มไวน์แก้วที่จำเลยได้แกล้งนำแมลงวันใส่ลงไป ศาลสูง South Carolina ได้กำหนดค่าเสียหายที่เป็นการแก้แค้น (Vindictive Damages) ให้แก่โจทก์ เนื่องจากจำเลยมีความประพฤติที่น่าตำหนิ กระทำละเมิดโดยจงใจและมีเจตนาร้ายซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ต่อมาในปี ค.ศ.1851 ศาลสูงได้ยอมรับค่าเสียหายเชิงลงโทษว่า เป็นส่วนที่เข้ามาเติมเต็มระบบยุติธรรมของสหรัฐอเมริกา โดยในคดี Day v. Woodworth¹⁵ นั้น ศาลเห็นเป็นเอกฉันท์ว่า ในคดีที่มีการกระทำละเมิดด้วยพฤติกรรมที่ชั่วร้ายมีความรุนแรงผิดธรรมดา นั้น ลูกขุนอาจกำหนดค่าเสียหายเป็นจำนวนที่มากกว่าปกติจากการกำหนดค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ เพื่อลงโทษจำเลยและป้องปรามมิให้คนในสังคมถือเอาพฤติกรรมนั้นเป็นเยี่ยงอย่าง

¹³ อิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์, เอกสารประกอบการสัมมนา “ปัญหาในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมและแนวทางการแก้ไข”, จัดโดยกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

¹⁴ Genay v. Norris. 1S.C.L.(1Bay) 6,7 (S.C.1784).

¹⁵ Day v. Woodworth, 54 U.S. 363,371 (1851).

2.2 หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศสหรัฐอเมริกา

2.2.1 วัตถุประสงค์ของค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในเขตอำนาจศาลส่วนใหญ่ของประเทศสหรัฐอเมริกา จะยึดถือวัตถุประสงค์ในการตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษหลัก ๆ อยู่ 2 ประการ คือ การลงโทษให้เช็ดหลาบและป้องปรามมิให้เกิดพฤติกรรมเช่นเดียวกันนี้อีกในภายภาคหน้า มลรัฐส่วนใหญ่จะนำวัตถุประสงค์ทั้งสองนี้มาใช้ควบคู่กัน แต่ก็มีบางมลรัฐที่นำวัตถุประสงค์เพียงอย่างใดอย่างหนึ่งมาใช้ร่วมกับวัตถุประสงค์อื่น ๆ อย่างไรก็ตามการลงโทษและการป้องปรามก็ยังนับว่าเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษอยู่ดี ทั้งนี้ยังมีวัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งที่ถูกมองว่าเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศสหรัฐอเมริกาคือ การช่วยเหลือสังคมนั่นเอง¹⁶

(1) การลงโทษ

การลงโทษถือเป็นเหตุผลสำคัญในการตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษโดยมีพื้นฐานอยู่บนแนวคิดที่ว่า ผู้ใดที่กระทำทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายด้วยความประพฤติที่ไปล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่น ผู้นั้นต้องยอมทนรับกับการกระทำบางอย่างที่ไม่ถูกต้องได้ ซึ่งหลักพื้นฐานของการลงโทษดังกล่าวนี้คือการให้ผู้กระทำละเมิดรับผิดชอบในค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้นมาจากค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้โดยมีความเสมอภาค ความยุติธรรม และความประสงค์ที่จะนำผู้กระทำผิดเข้าสู่การลงโทษเป็นเหตุผลพื้นฐานที่สำคัญ

แนวคิดที่จะให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษมีบทบาทหน้าที่ในการลงโทษนี้ มักจะมีเหตุผลที่อยู่ในระดับที่สูงกว่าเหตุผลอื่น ๆ โดยศาลและนักวิจารณ์ส่วนใหญ่จะเห็นว่าการลงโทษนี้เป็นเหตุผลเบื้องต้นในการตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษ ซึ่งสังเกตว่าบ่อยครั้งที่ค่าเสียหายชนิดนี้จะถูกตัดสินขึ้นในการกระทำละเมิดโดยจงใจที่แสดงให้เห็นถึงเจตนาชั่วร้าย ความประมาทเลินเล่อ หรือการข่มขู่ของผู้กระทำละเมิดเป็นสำคัญ ในบางมลรัฐถึงขนาดยกให้การลงโทษเป็นเหตุผลเดียวในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ¹⁷

¹⁶ Meredith Matheson Thoms, "Punitive Damages in Texas: Examining the Need for a Split-Recovery Statute," *Saint Mary's Law Journal*, 35(2003):214.

¹⁷ ปริญญาวัน ชมเสวก, อ้างแล้ว *เชิงอรรถที่ 5*, น. 67.

(2) การป้องกันปราม

วัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งที่นำมาใช้ในการตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่ การป้องกันปราม โดยพื้นฐานของวัตถุประสงค์ประการนี้จะตั้งอยู่บนทฤษฎีทางการเงิน กล่าวคือ ถ้าหากจำเลยถูกบังคับให้รับผิดชอบในค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้นมาจากความเสียหายที่ได้เกิดขึ้นแล้วก็จะเป็นไปได้อย่างสูงว่าจำเลยจะได้รับการป้องกันปราม เพราะถ้าผู้กระทำละเมิดมิได้รับผิดในจำนวนเงินที่เกินไปจากความเสียหายที่เกิดขึ้น ก็มีทางเป็นไปได้ว่าผู้กระทำละเมิดจะยังคงดำเนินพฤติกรรมที่น่าตำหนิ หรือชั่วร้ายนั้นต่อไป เว้นเสียแต่ว่าพฤติกรรมนั้นจะไม่สามารถทำประโยชน์ใด ๆ ให้กับผู้กระทำละเมิดได้อีก มากไปกว่านั้นข่าวสารในการตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษอาจถูกเผยแพร่ออกไปจนเป็นเหตุให้ผู้ที่มีความคิดจะกระทำพฤติกรรมแบบเดียวกันถูกป้องปรามตามไปด้วย อีกทั้งพฤติกรรมต่าง ๆ ที่นำมากำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น ยังสามารถนำมาใช้เป็นบรรทัดฐานของสังคมในการกำหนดพฤติกรรมที่ไม่สมควรเอาเป็นเยี่ยงอย่างได้อีกด้วย

ทั้งนี้ได้มีบางมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา ใช้การป้องกันปรามเป็นวัตถุประสงค์เพียงประการเดียวในการตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษ ไม่ว่าจะเป็นจุดมุ่งหมายเพื่อป้องปรามผู้อื่นมากกว่าเป็นการป้องกันปรามจำเลยก็ดี หรือจะป้องปรามทั้งผู้ที่อาจจะกระทำละเมิดและผู้ที่กำลังกระทำละเมิดอยู่ในปัจจุบันก็ดี หรือบางมลรัฐก็มุ่งป้องปรามเพียงผู้ที่กำลังกระทำละเมิดในปัจจุบันเท่านั้น¹⁸

(3) การช่วยเหลือสังคม

นอกจากวัตถุประสงค์ในด้านการลงโทษและการป้องกันปรามแล้ว ยังมีวัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งที่เป็นเหตุผลในการตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษของประเทศสหรัฐอเมริกา นั่นคือการช่วยเหลือสังคม ด้วยเหตุที่ถ้ามีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเพื่อให้วัตถุประสงค์ด้านการลงโทษและการป้องกันปรามสำเร็จลุล่วงไป ก็จะมีส่งผลให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย อันเป็นการช่วยเหลือสังคมทางหนึ่ง ยิ่งไปกว่านั้นการตัดสินค่าเสียหายเพื่อนำผู้กระทำละเมิดที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมต่อสังคมมาลงโทษนั้น ยังถือเป็นการชดเชยให้กับสังคมอีกด้วย ดังนั้น ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาจึงถือว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษมิได้มีวัตถุประสงค์ในการชดเชยให้แก่โจทก์ แต่เป็นการชดเชยให้กับสังคมมากกว่า

ทั้งนี้ ถึงแม้หลักค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศสหรัฐอเมริกาจะตัดสินขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ตามที่กล่าวไว้ข้างต้น แต่ในบางมลรัฐเช่น ศาลมลรัฐ Texas จะตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชดเชยความเสียหายหรือความสูญเสียที่ห่างไกล (Remote Losses)

¹⁸ ปริญาวัน ชมเสวก, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 5 , น. 67-68.

ของโจทก์ เช่น ความไม่สะดวกสบาย หรือ ค่าเหนื่อยความ เป็นต้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษจะนำวัตถุประสงค์ข้างต้นมาใช้ในการตัดสิน แต่ยังคงพบว่าประเทศสหรัฐอเมริกาให้ค่าเสียหายชนิดนี้ทำหน้าที่อื่น ๆ อีก เช่น รักษาความสงบสุขในสังคมโดยทำให้เกิดการแก้แค้นซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังเป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการกระตุ้นให้ผู้ที่ถูกกระทำละเมิดนำคดีมาฟ้องร้องด้วย¹⁹

2.2.2 ลักษณะของคดีที่ศาลอาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ด้วยเหตุที่การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศสหรัฐอเมริกามีได้ถูกจำกัดไว้เพียงบางกรณีอย่างประเทศอังกฤษ ดังนั้นคดีที่อนุญาตให้กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงมีความหลากหลายมาก อีกทั้งไม่ได้ถูกจำกัดไว้เฉพาะในคดีละเมิดเท่านั้น แต่จะมีทั้งคดีเกี่ยวกับสัญญา, คดีทรัพย์สิน, คดีเกี่ยวกับการบุกรุกทางทะเล, คดีแรงงาน และคดีครอบครัว ส่วนคดีละเมิดที่มีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นจะมีความแตกต่างไปตามเขตอำนาจศาลที่ตัดสิน โดยมลรัฐส่วนใหญ่ที่อนุญาตให้มีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษจะมีได้จำกัดอยู่ที่ชนิดของการกระทำ แต่ส่วนใหญ่จะพิจารณาจากเจตนาชั่วร้ายหรือความประมาทเลินเล่อของผู้กระทำเสียมากกว่า โดยหากพิจารณาพฤติกรรมนั้น ๆ แล้วพบว่าเป็นการกระทำละเมิดที่มีเจตนาชั่วร้าย หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง โดยสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าผู้กระทำละเมิดไม่ได้ใส่ใจกับอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับทรัพย์สิน หรือร่างกายของผู้ใดเลย อีกทั้งยังเป็นพฤติกรรมที่สังคมมองว่าไม่ควรถือเป็นเยี่ยงอย่างและควรป้องปรามมิให้เกิดขึ้นในสังคมอีก การกระทำเช่นนั้นก็จะถูกกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษขึ้น²⁰

2.2.3 บุคคลที่ต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษ

บุคคลที่ต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษก็คือบุคคลที่กระทำละเมิดโดยมีเจตนาชั่วร้ายและกระทำผิดโดยไม่ใส่ใจถึงผลที่ตามมาว่าจะทำให้ผู้อื่นมีความเสียหายเดือดร้อนเพียงใด ซึ่งบุคคลในทางกฎหมายก็มีอยู่ 2 ประเภท ได้แก่

(1) บุคคลธรรมดา

ไม่ว่าบุคคลใดที่มีความรู้สึกผิดชอบและรู้สำนึกในการกระทำของตนเอง หากไปกระทำละเมิดต่อผู้อื่น ผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้เยาว์หรือบุคคลผู้เสมือนไร้ความสามารถ เพราะการกระทำละเมิดไม่ได้ถือเอาความสามารถของบุคคลเป็น

¹⁹ ปริญญาวัน ชมเสวก, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 5 ,น. 68.

²⁰ ปริญญาวัน ชมเสวก, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 5 ,น. 68-69.

องค์ประกอบสำคัญอย่างเช่นการทำนิติกรรมสัญญา²¹ ดังนั้นไม่ว่าบุคคลใดหากมีพฤติกรรมที่ชั่วร้ายโดยจงใจกระทำละเมิดทั้ง ๆ ที่รู้ว่าหากกระทำไปจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแต่ก็มิได้ใส่ใจกับผลของการกระทำนั้น หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเป็นเหตุให้ผู้อื่นต้องได้รับความเสียหายจากการกระทำนั้น บุคคลนั้นต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษ

(2) นิติบุคคล

เมื่อนิติบุคคลได้กระทำการอันมิชอบต่อผู้อื่น โทษทางกฎหมายอาญาอาจไม่สามารถจัดการกับพฤติกรรมที่ชั่วร้ายเหล่านั้นได้ ยกตัวอย่างเช่น โทษจำคุกแม้จะเป็นมาตรการป้องปรามที่ใช้ได้อย่างแข็งแกร่งกับจำเลยที่เป็นบุคคลธรรมดา แต่กลับไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวกับจำเลยที่เป็นนิติบุคคลได้ จำเลยที่เป็นนิติบุคคลมักจะได้รับ การลงโทษเพียงแค่ถูกปรับและเป็นจำนวนเงินที่เล็กน้อย และอีกไม่นานนิติบุคคลนั้นก็จะหวนกลับมา มีพฤติกรรมที่ชั่วร้ายหรือนำดำเนินเช่นเดิมอีก จึงกล่าวได้ว่ากฎหมายอาญาไม่สามารถใช้วัตถุประสงค์ในด้านการป้องปรามกับจำเลยที่เป็นนิติบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้มาตรการความรับผิดชอบทางแพ่งโดยการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงเข้ามาช่วยควบคุมพฤติกรรมของนิติบุคคลมิให้มีพฤติกรรมที่ชั่วร้ายได้อีกทางหนึ่ง ในประเทศสหรัฐอเมริกา²² นิติบุคคลต่างๆ ค่อนข้างเกรงกลัวความรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษมาก เพราะหากการดำเนินงานของนิติบุคคลใดสร้างความเสียหายให้แก่ผู้อื่นและถ้ายังกระทบกระเทือนต่อคนหมู่มากด้วยเช่นนี้ นิติบุคคลนั้นอาจถูกตัดสินให้รับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นจำนวนมหาศาลจนทำให้ล้มละลายได้ ตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดคือ กรณีการฟ้องร้องกลุ่มอุตสาหกรรมแร่ใยหิน ซึ่งตลอดเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมาได้นำผลิตภัณฑ์ที่เป็นอันตรายออกวางขายโดยมิได้ทำการเตือนให้ผู้บริโภคได้ทราบถึงอันตรายจากการสูดดมเอาเศษแร่ใยหินเข้าไป ซึ่งเป็นเหตุให้คนจำนวนมากต้องล้มตายและอีกหลายพันคนต้องล้มป่วยด้วยโรค Mesothelioma จนกลายเป็นคนพิการและยังมีอีกเป็นจำนวนมากที่เกิดอาการผิดปกติที่ปอด ในคดีนี้ศาลได้กำหนดให้บริษัทในอุตสาหกรรมแร่ใยหินต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นจำนวนมหาศาล จนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นล้มละลายและปิดกิจการลง²²

²¹ ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, หลักกฎหมายละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2546), น.16.

²² ปริญญาวัน ชมเสวก, อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 5, น. 31-32.

2.2.4 การกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ

การกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษของสหรัฐอเมริกามีหลักเกณฑ์ในการตัดสินการประณิน และการควบคุมจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ ดังต่อไปนี้

2.2.4.1 การตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ในการตัดสินว่าโจทก์ควรได้รับค่าเสียหายเชิงลงโทษหรือไม่นั้น ต้องทำการพิจารณาในเบื้องต้นเสียก่อนว่า โจทก์ได้นำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ให้ผู้ตัดสินเห็นหรือไม่ว่า จำเลยกระทำละเมิดโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อโดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการกระทำนั้นๆ ซึ่งมาตรฐานในการพิสูจน์พยานหลักฐานในการตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ในหลายมลรัฐของสหรัฐอเมริกาใช้นั้น จะอยู่ในระดับที่เรียกว่า ชัดเจนและมั่นใจ (Clear and Convincing) โดยเป็นมาตรฐานที่สูงกว่าระดับของพยานหลักฐานที่ใช้ในการพิสูจน์ความรับผิดชอบของจำเลยในการกำหนดค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้นั่นเอง ซึ่งการพิสูจน์พยานหลักฐานโดยชัดเจนและทำให้มั่นใจนี้หมายความว่า พยานหลักฐานที่โจทก์นำมาแสดงให้เห็นนั้นเมื่อชั่งน้ำหนักกับพยานหลักฐานที่ฝ่ายจำเลยนำมาแล้ว สามารถแสดงเหตุผลในแต่ละส่วนที่โจทก์เรียกร้องได้อย่างชัดเจนและมีความเป็นไปได้สูงว่าพยานหลักฐานเหล่านั้นเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง

เมื่อพิจารณาจากพยานหลักฐานที่โจทก์นำมาแสดงว่ามีความชัดเจนและมั่นใจแล้ว ลำดับต่อมา ก็เป็นการตัดสินความรับผิดชอบของจำเลย โดยผู้ตัดสินจะพิจารณาความประพฤติของจำเลยว่าได้กระทำละเมิดต่อโจทก์ด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือไม่ใช่ไปถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับโจทก์หรือไม่ หากพิจารณาพยานหลักฐานโดยชัดเจนและมั่นใจแล้วว่าจำเลยได้กระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงแล้วเช่นนั้น อันนับถัดมาเป็นการตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษโดยพิจารณาว่าความประพฤติของจำเลยสมควรได้รับการลงโทษด้วยวิธีนี้หรือไม่ และเป็นคดีที่เหมาะสมต่อการนำไปเป็นเยี่ยงอย่างเพื่อเป็นอุทาหรณ์แก่ผู้ที่มีความคิดจะมีพฤติกรรมเช่นเดียวกันให้ยับยั้งการกระทำความผิดกล่าว เพื่อเป็นการป้องปรามความประพฤติที่คล้ายคลึงกันมิให้เกิดขึ้นในสังคมอีกหรือไม่²³

ยิ่งไปกว่านั้นในการตัดสินว่าควรกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้แก่จำเลยหรือไม่ ผู้ตัดสินยังต้องนำปัจจัยอื่นๆ มาพิจารณาประกอบการตัดสินใจด้วย หากในกรณีที่ลูกขุนเป็นผู้ตัดสิน ผู้พิพากษาจะต้องเป็นผู้ให้คำแนะนำถึงหลักเกณฑ์ในการตัดสิน รวมถึงแนะนำปัจจัยต่างๆ ที่ควรนำมาใช้พิจารณาประกอบการตัดสินให้แก่ลูกขุนด้วย ซึ่งปัจจัยที่สำคัญได้แก่

²³ ปริญาวัน ชมเสวก, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 5 , น. 40-41.

(1) ระดับความประพฤติของจำเลย โดยผู้ตัดสินจะต้องพิจารณาดูว่า ความประพฤติของจำเลยเป็นการกระทำที่น่าตำหนิ และมีความชั่วร้ายเพียงใด

(2) ระยะเวลาที่ความประพฤติเกิดขึ้น รวมถึงระดับของการขาดความ ระมัดระวังของจำเลยที่ทำให้เป็นอันตรายแก่โจทก์

(3) ทศนคติ และความประพฤติของจำเลยที่อยู่นอกเหนือความประพฤติ ที่ชั่วร้ายนั้น รวมทั้งการกระทำบางอย่างที่จำเลยได้ปฏิบัติเพื่อเยียวยาผลที่เกิดจากการกระทำ ละเมิดของจำเลย

(4) ถ้าโจทก์พบว่าการปิดบังพฤติกรรมที่น่าตำหนิไว้ แล้วการปิดบังนั้น ยังเป็นการกระทำของจำเลย

(5) โจทก์พบว่าเคยเกิดการกระทำละเมิดซึ่งมีพฤติกรรมที่น่าตำหนิใน ลักษณะคล้ายกันในอดีตและปัจจุบันยังคงเกิดขึ้นอยู่และบ่อยครั้ง²⁴

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในมลรัฐส่วนใหญ่ของประเทศสหรัฐอเมริกาจะ อนุญาตให้มีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ แต่มีเพียง 5 มลรัฐเท่านั้นที่จำกัดการกำหนด ค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ ซึ่งการจำกัดในที่นี้ก็จะหมายถึงทั้งการไม่อนุญาตไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น ได้แก่ในมลรัฐ Nebraska และ Washington หรืออนุญาตในบางกรณีแต่ถูกจำกัดไว้อย่างเข้มงวด ได้แก่ในมลรัฐ Louisiana, New Hampshire และ Massachusetts ซึ่งจะกำหนดค่าเสียหายเชิง ลงโทษได้เฉพาะแต่ในกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดแจ้งเท่านั้น หากเป็นในส่วนของ การตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษในมลรัฐส่วนใหญ่ จะตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่ว่าจำเลยจะอยู่ ภายใต้อาณัติหรือความประพฤติเดียวกับการฟ้องร้องค่าเสียหายแล้ว หรือความ ประพฤติที่มีขอบของจำเลยจะถูกเปิดเผยให้เขาต้องเข้าสู่การลงโทษตามกระบวนการทาง กฎหมายอาญาต่อไปก็ตาม โดยมีเหตุผลสองประการสำหรับการตัดสินนี้ เหตุผลแรกคือ หลักห้าม ฟ้องซ้ำในความผิดเดียวกัน จะนำมาใช้ได้เพียงกรณีที่มีการฟ้องซ้ำหลายครั้งในคดีอาญาเท่านั้น ดังนั้น การกระทำที่เป็นความผิดทางอาญา จึงมิได้ขัดขวางการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่จะมี การฟ้องร้องทางแพ่งเกิดขึ้นในภายหลัง ส่วนเหตุผลประการที่สองคือ บทลงโทษทางแพ่งกับอาญา

²⁴ Jacqueline Perczek, "On Efficiency, Punishment, Deterrence, and Fairness : A Survey OF Punitive Damages Law And A Proposed Jury Instruction, "Suffolk University Law Review, 27, (Fall 1993) : 869-870.

ใช้วัตถุประสงค์ที่ต่างกัน โดยบทลงโทษทางอาญาเป็นการขจัดความผิดที่กระทำต่อรัฐ ส่วนค่าเสียหายเชิงลงโทษ จะเป็นการขจัดความผิดที่กระทำต่อคู่กรณีที่เป็นเอกชน²⁵

2.2.4.2 การประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ

เมื่อมีการตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษให้แก่จำเลยแล้ว ลำดับถัดมาจะเป็นขั้นตอนของการประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษให้แก่จำเลย ซึ่งธรรมเนียมปฏิบัติของการประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศสหรัฐอเมริกา²⁶ จะให้ลูกขุนเป็นผู้มีบทบาทในการพิจารณาไตร่ตรองได้อย่างกว้างขวาง ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้พิพากษาต้องแนะนำลูกขุนให้ใช้ความระมัดระวังในการตัดสิน เพื่อให้ลูกขุนกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษได้อย่างสมเหตุสมผล โดยสิ่งที่สำคัญที่ใช้ในการประเมินค่าเสียหายเชิงลงโทษก็คือ ปัจจัยต่าง ๆ ที่ใช้ในการพิจารณาประกอบการประเมินซึ่งจะทำให้ลูกขุนสามารถประเมินจำนวนค่าเสียหายชนิดนี้ได้อย่างสมเหตุสมผล มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน และไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง ปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่

(1) พฤติกรรมที่ชั่วร้ายของจำเลย

ในการตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นปัจจัยสำคัญอย่างแรกที่น่านำมาใช้ในการพิจารณาค่าเสียหายเชิงลงโทษ คือ พฤติกรรมที่ชั่วร้ายของจำเลย โดยโจทก์ต้องนำพยานหลักฐานมาแสดงว่าจำเลยกระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงโดยไม่ใส่ใจว่าจะเกิดอันตรายใด ๆ ขึ้นกับผู้อื่น ซึ่งความประพฤติของจำเลยจะต้องเป็นความประพฤติที่ไม่เหมาะสม มีลักษณะน่าตำหนิ หรือน่าประณาม เป็นความประพฤติที่สังคมเห็นว่าไม่ควรให้ผู้อื่นถือเป็นเยี่ยงอย่าง เป็นต้น หากผู้ตัดสินเห็นว่าความประพฤติของจำเลยมีความชั่วร้ายเพียงใด จำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษก็อาจมากขึ้นตามนั้น แต่ทั้งนี้จำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษจะเพียงพอกับจำเลยหรือไม่ยังต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ด้วย²⁶

(2) อันตรายที่เกิดขึ้นกับโจทก์และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคม

แม้ในการประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษจะมีได้นำความเสียหายที่เกิดขึ้นกับโจทก์มาพิจารณาเป็นปัจจัยสำคัญ เนื่องจากค่าเสียหายเชิงลงโทษชนิดนี้มุ่งที่จะลงโทษและป้องปรามจำเลยซึ่งมีพฤติกรรมชั่วร้ายมากกว่าความมุ่งหมายในการชดเชยความเสียหายอย่างการกำหนดค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ แต่ทั้งนี้จะพบว่าการกระทำละเมิดบางกรณีความเสียหายหรืออันตรายที่เกิดขึ้นกับโจทก์ได้แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมอันชั่วร้ายซึ่งจำเลยกระทำต่อโจทก์อย่างชัดเจน เช่น กรณีที่นายจ้างมอบหมายงานปิดฝุ่นแร่ใยหินให้ลูกจ้างทำมาเป็นระยะเวลานานหลาย

²⁵ ปริญญาวัน ชมเสวก, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 5 ,น. 69-70.

²⁶ ปริญญาวัน ชมเสวก, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 5 ,น. 42.

ปี โดยไม่ได้คำนึงถึงความปลอดภัยในการให้อุปกรณ์ป้องกันฝุ่นแก่ลูกจ้างจึงส่งผลให้ลูกจ้างพิการทางสายตา เนื่องจากได้รับเชื้อโรคจากฝุ่นใยหินเป็นเวลานานหลายปี จะเห็นได้ว่าอันตรายที่เกิดขึ้นกับโจทก์จนได้รับความพิการทางสายตานั้นได้สะท้อนให้เห็นว่าจำเลยมิได้ใส่ใจในสุขอนามัยของโจทก์แต่ประการใด ในกรณีเช่นนี้จึงสมควรนำอันตรายที่เกิดขึ้นกับโจทก์มาใช้เป็นปัจจัยประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย อย่างไรก็ตามในบางมลรัฐของสหรัฐอเมริกา กรณีที่พฤติกรรมของจำเลยส่งผลกระทบต่อสังคม และนำผลกระทบที่เกิดขึ้นมาประเมินค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น ค่าเสียหายเชิงลงโทษอาจถูกแบ่งไปบางส่วนเพื่อนำไปเข้ากองทุนเพื่อสังคม เนื่องจากการกระทำละเมิดมิได้มีเพียงโจทก์เท่านั้นที่ควรได้รับการเยียวยา เมื่อสังคมได้รับผลกระทบ สังคมก็ควรจะได้รับ การเยียวยาด้วยเช่นกัน²⁷

(3) ผลกำไรจากการกระทำละเมิดของจำเลย

ในบางกรณีจำเลยมิได้คำนวณหาผลประโยชน์จากการกระทำละเมิดของตนไว้เพียงเท่านั้น แต่ยังคำนวณหาความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับโจทก์ไว้ด้วย เนื่องจากหากจำเลยถูกฟ้องร้องให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทน ก็ทำให้มั่นใจได้ว่าการกระทำละเมิดของตนยังไม่เสียเปล่าไปเสียทีเดียวเพราะตนยังได้รับผลประโยชน์จากการกระทำนั้น ๆ อยู่ ซึ่งกรณีเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมของจำเลยเป็นการกระทำที่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่นโดยไม่ใส่ใจว่า ผู้ใดจะได้รับความกระทบกระเทือนจากการกระทำนั้น แต่หวังเพียงผลประโยชน์ทางการเงินที่ตนจะได้รับเท่านั้น ด้วยเหตุนี้การลงโทษที่ทำให้จำเลยเข็ดหลาบและป้องปรามมิให้จำเลยกลับไปมีพฤติกรรมเช่นเดิมได้ดีที่สุด จึงควรนำผลกำไรที่จำเลยได้รับมาประเมินค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย²⁸

(4) ฐานะทางการเงินของจำเลย

ตามหลักทั่วไปในการประเมินค่าเสียหายที่พิชิตได้ ฐานะทางการเงินของจำเลยจะไม่นำมาเกี่ยวข้องเพราะคู่ความแต่ละฝ่ายควรจะอยู่ในฐานะที่เท่าเทียมกันและไม่ควรเกิดการได้เปรียบเสียเปรียบต่อกันในการชดเชยค่าเสียหาย เนื่องจากผู้ใดกระทำละเมิดแล้วเกิดความเสียหายเป็นจำนวนเท่าใดก็ต้องรับผิดชอบเป็นจำนวนเท่านั้น แต่สำหรับการประเมินค่าเสียหายเชิงลงโทษ ฐานะทางการเงินของจำเลยจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่ามาใช้พิจารณา เนื่องจากบางกรณีค่าเสียหายเชิงลงโทษอาจไม่มีความเหมาะสมกับฐานะทางการเงินของจำเลย เช่นกรณีที่จำเลยมีฐานะทางการเงินที่ร่ำรวย มีทรัพย์สินหลายล้าน หากกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเพียง

²⁷ ปริญญาวัน ชมเสวก, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 5 ,น. 42-43.

²⁸ ปริญญาวัน ชมเสวก, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 5 ,น. 43-44.

ไม่กี่พันบาทอาจไม่ได้สร้างความกระทบกระเทือนให้กับจำเลยและไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการป้องปรามพฤติกรรมที่ชั่วร้ายนั้น ๆ ได้

จึงเห็นได้ว่าขณะที่ค่าเสียหายที่พิสูจนได้กำหนดขึ้นเพื่อเยียวยาผู้เสียหายให้กลับคืนสู่ฐานะเดิม แต่วัตถุประสงค์ของค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น เป็นไปเพื่อลงโทษจำเลยและป้องปรามมิให้พฤติกรรมที่ชั่วร้ายนั้นเกิดขึ้นซ้ำอีก เมื่อวัตถุประสงค์ของค่าเสียหายทั้งสองประเภทนี้แตกต่างกัน ดังนั้นการนำพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับฐานะทางการเงินของจำเลยมาประกอบในคดีก็ควรมีการแบ่งแยกออกจากกัน โดยอนุญาตให้ผู้ตัดสินพิจารณาพยานหลักฐานสภาพทางการเงินเฉพาะในการพิจารณาค่าเสียหายเชิงลงโทษเท่านั้น เพราะหากนำฐานะทางการเงินของจำเลยเข้ามาพิจารณาประเมินจำนวนค่าเสียหายที่พิสูจนได้ก็จะเป็นการทำลายวัตถุประสงค์อันแท้จริงของค่าเสียหายที่พิสูจนได้ซึ่งมุ่งชดเชยความเสียหาย และนำไปสู่การทำให้ค่าเสียหายที่พิสูจนได้เข้ามามีบทบาทในด้านการลงโทษโดยมิได้ตั้งใจ²⁹

(5) ความสัมพันธ์ระหว่างค่าเสียหายเชิงลงโทษกับค่าเสียหายที่พิสูจนได้

การนำความสัมพันธ์ระหว่างค่าเสียหายที่พิสูจนได้กับค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในการประเมินนั้นเป็นการนำค่าเสียหายที่พิสูจนได้มาเป็นจุดเริ่มต้นของการประเมินค่าเสียหายเชิงลงโทษโดยใช้วิธีการเอาค่าเสียหายที่พิสูจนได้มาเป็นฐานแล้วหาเพดานสูงสุดของค่าเสียหายเชิงลงโทษโดยเอามาคูณกับจำนวนที่มีการกำหนดขึ้น ซึ่งจำนวนที่กำหนดไว้นั้นจะไม่แน่นอนตายตัวแต่จะต้องพิจารณาไปตามพฤติการณ์ความร้ายแรงของแต่ละคดี ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่จำเลยมีความประพฤติที่ชั่วร้ายมาเป็นช่วงเวลานานและไม่มีทางที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ ผู้ตัดสินอาจใช้ตัวคูณเป็น 3 เท่าของค่าเสียหายที่พิสูจนได้ แต่ถ้าจำเลยมีความประพฤติที่ไม่ได้ชั่วร้ายมากและมีความเป็นไปได้ว่าจะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตัวเองได้ ตัวคูณอาจเป็นแค่ 1-2 เท่าเพียงเท่านั้น

เขตอำนาจศาลส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยโจทก์ต้องได้รับการประเมินในจำนวนค่าเสียหายที่พิสูจนได้เสียก่อนจึงจะทำการประเมินหาจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษได้³⁰ ซึ่งหลักนี้เป็นการสกัดกั้นวิธีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่ให้มากเกินไปจนไม่มีจุดสิ้นสุด

²⁹ ปริญญาวัน ชมเสวก, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 5 ,น. 44.

³⁰ ปริญญาวัน ชมเสวก, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 5 ,น. 46.

2.2.4.3 การควบคุมจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ

โดยทั่วไปการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษจะอยู่ในดุลยพินิจของคณะลูกขุนภายใต้การทบทวนของศาล จึงทำให้เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันว่าหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นจะมีความชัดเจนหรือไม่ หรือจำนวนที่ตัดสินจะเป็นไปตามความรู้สึกหรืออารมณ์ที่ลูกขุนมีต่อจำเลยเท่านั้น ดังนั้น ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงควรถูกควบคุมไว้ไม่ให้เป็นจำนวนที่มาก และไม่ควรถูกกำหนดขึ้นบ่อยครั้งจนเกินความเหมาะสม เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นอาจทำให้บริษัทหรือห้างร้านต่าง ๆ กลัวการถูกตัดสินในค่าเสียหายเชิงลงโทษจนไม่กล้าทำธุรกิจและทำให้เกิดปัญหาขาดสภาพคล่องทางเศรษฐกิจขึ้นได้ ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่ได้รับการควบคุมอาจทำให้ค่าเสียหายชนิดนี้กลายเป็นจำนวนเงินมหาศาลโดยไม่สามารถคาดการณ์ได้และอยู่นอกเหนือการควบคุม จนทำให้กลายเป็นสิ่งจูงใจให้โจทก์และทนายความสร้างคดีขึ้นและนำมาฟ้องร้องเพื่อหวังจะได้รับค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ดังนั้นจึงควรมีหลักเกณฑ์ในการควบคุมจำนวนเงินของค่าเสียหายเชิงลงโทษโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์หลักทั้ง 2 ประการของค่าเสียหายเชิงลงโทษนั่นคือ เพื่อลงโทษจำเลยให้เข็ดหลาบและป้องปรามมิให้เกิดพฤติกรรมเช่นเดียวกันนี้อีก และหลักการที่สำคัญอีกหลักหนึ่งที่น่านำมาใช้ในการประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษคือ หลักทางสายกลางในการตัดสิน ซึ่งเป็นหลักที่ให้ลูกขุนมีความเป็นกลางโดยหลีกเลี่ยงการใช้อคติเป็นที่ตั้งในการประเมินค่าเสียหายชนิดนี้ อีกทั้งยังควรหาเพดานสูงสุดในการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยการนำค่าตัดสินที่มีการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้อย่างสมเหตุสมผลมาเป็นบรรทัดฐานเทียบเคียงเพื่อใช้เป็นแนวทางการตัดสินในภายภาคหน้าและที่สำคัญก็คือจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ถูกกำหนดขึ้นนั้นต้องไม่เป็นจำนวนที่มากเกินความเหมาะสม และควรมีสัดส่วนที่สัมพันธ์กับค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ อีกทั้งยังไม่ควรกำหนดในคดีซึ่งค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้เป็นจำนวนที่เพียงพอต่อการลงโทษจำเลยให้เข็ดหลาบแล้ว³¹

ในหลายมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดขอบเขตของจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้เป็นการเฉพาะ เช่น ในมลรัฐ Alabama และในมลรัฐ Georgia ได้มีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นจำนวน 250,000 ดอลลาร์ ส่วนมลรัฐ New Jersey จะจำกัดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ที่ห้าเท่าของค่าสินไหมทดแทน หรือกำหนด 350,000 ดอลลาร์ เป็นจำนวนสูงสุดของค่าเสียหายเชิงลงโทษ ส่วนมลรัฐ Oklahoma ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจำกัดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

³¹ ปริญญาวัน ชมเสวก, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 5 ,น. 47.

(1) หากในการพิจารณาของคณะลูกขุนพบเป็นที่แน่ชัดและพยานหลักฐานเป็นที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือ (Clear and Convincing Evidence) ว่าจำเลยกระทำความผิดโดยไม่ใส่ใจ หรือไม่คำนึงถึงสิทธิของบุคคลอื่น คณะลูกขุนอาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นจำนวนไม่เกินกว่า (ก) 100,000 ดอลลาร์ หรือ (ข) กำหนดให้เป็นจำนวนหนึ่งเท่าของความเสียหายที่แท้จริง

(2) หากในการพิจารณาของคณะลูกขุนพบเป็นที่แน่ชัดและพยานหลักฐานเป็นที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือ (Clear and Convincing Evidence) ว่าจำเลยกระทำความผิดโดยเจตนาและมุ่งร้ายต่อผู้อื่น คณะลูกขุนอาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นจำนวนไม่เกินกว่า (ก) 500,000 ดอลลาร์ หรือ (ข) กำหนดให้เป็นสองเท่าของความเสียหายที่แท้จริง หรือ (ค) กำหนดเป็นจำนวนอันเกิดจากผลประโยชน์ทางการเงินที่จำเลยได้รับซึ่งเป็นผลโดยตรงมาจากการกระทำที่จำเลยทำให้โจทก์และผู้อื่นได้รับความเสียหาย

(3) หากในการพิจารณาของคณะลูกขุนพบเป็นที่แน่ชัดและพยานหลักฐานเป็นที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือโดยปราศจากเหตุอันควรสงสัย (Beyond Reasonable Doubt) ว่าจำเลยกระทำความผิดโดยเจตนาและมุ่งร้ายต่อบุคคลอื่นโดยมีพฤติการณ์ขู่เข็ญต่อชีวิต คณะลูกขุนอาจจะกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นจำนวนที่เห็นว่าเหมาะสมก็ได้³²

ส่วนในระดับสหพันธรัฐนั้น มีกฎหมายบางฉบับที่อนุญาตให้มีการตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษขึ้นได้ แต่เป็นการให้อำนาจเฉพาะการกระทำละเมิดในบางกรณีเท่านั้น เช่น The Fair Credit Reporting Act ศาลอาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเมื่อตัวแทนลูกค้าจงใจละเลยการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ในทางตรงกันข้ามกฎหมายระดับสหพันธรัฐที่ห้ามการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้อย่างชัดเจนก็มีเช่นเดียวกัน เช่น The Foreign Sovereign Immunities Act และ The Federal Tort Claims Act เป็นต้น³³

สำหรับกฎหมายสิ่งแวดล้อมของสหรัฐอเมริกาที่บัญญัติให้มีการตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษก็มีปรากฏอยู่ใน The Comprehensive Environment Response Compensation and Liability Act (CERCLA) หรือกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบ การชดเชย และความรับผิดชอบทางสิ่งแวดล้อมอย่างครอบคลุมซึ่งได้มีการควบคุมจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้โดยกำหนดให้ผู้ก่อให้เกิดความเสียหายต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษอย่างน้อยหนึ่งเท่าแต่ไม่

³² สุรัชย์ พวงชูศักดิ์, “ค่าเสียหายเชิงลงโทษ : การนำมาใช้ในระบบกฎหมายไทย,” ดุลพินิจ , เล่ม 2, ปีที่ 53 ,น.101-103 (2549).

³³ ปริญญาวัน ชมเสวก, อ้าวแล้ว เจริญรอกที่ 5 ,น. 70-71.

เกินสามเท่าของจำนวนค่าเสียหายที่กองทุนสิ่งแวดล้อมต้องจ่ายไป³⁴ โดยเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม ค.ศ.1980 รัฐสภาสหรัฐได้ประกาศใช้กฎหมายฉบับดังกล่าว เพื่อต้องการแก้ไขปัญหามลภาวะจาก วัตถุมีพิษ สารอันตรายหรือของเสียอันตรายซึ่งสะสมค้างอยู่ในพื้นที่แหล่งอุตสาหกรรมต่าง ๆ ทั่วสหรัฐอเมริกา อันเป็นผลพวงมาจากการปฏิบัติอุตสาหกรรมของประเทศในอดีตที่ผ่านมา ประกอบกับเกิดเหตุการณ์โศกนาฏกรรมทางสิ่งแวดล้อมขึ้นที่บริเวณชุมชน Love Canal ใกล้ น้ำตกไนแองการา มลรัฐนิวยอร์ก ซึ่งเคยใช้เป็นพื้นที่หลุมฝังกลบขยะชุมชนและสารเคมีจาก โรงงานอุตสาหกรรมมากกว่า 2 ทศวรรษ ที่ดินผืนนี้ได้มีการซื้อขายเปลี่ยนมือเรื่อยมา ในปี ค.ศ. 1953 บริษัท Hooker Chemical ซื้อที่ดินเพื่อตั้งโรงงานแล้วขายให้แก่ทางการและได้พัฒนาจน กลายเป็นที่ตั้งหมู่บ้าน ต่อมาสารพิษที่ฝังไว้รั่วไหลสู่แหล่งชุมชน ชาวบ้านเจ็บป่วยโดยมีอาการ ผิดปกติไม่ทราบสาเหตุ เช่น แสบลูกและเกิดอาการของโรคมะเร็งมากขึ้น จนกระทั่งเดือนสิงหาคม ค.ศ.1978 รัฐบาลกลางสหรัฐได้ประกาศให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่อันตรายและมีคำสั่งให้อพยพ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านดังกล่าวจำนวนกว่า 1,000 ครอบครัว รวมทั้งโรงเรียนออกไป และได้ ทุ่มเทเงินงบประมาณจำนวนมหาศาลทำการขุดล้างเพื่อทำความสะอาดและฟื้นฟูบริเวณ ดังกล่าว จนเป็นที่มาของการออกกฎหมาย The Comprehensive Environment Response Compensation and Liability Act (CERCLA) ขึ้นในปี ค.ศ.1980 กฎหมายฉบับนี้เป็นเครื่องมือ สำคัญของรัฐบาลกลางและมลรัฐต่าง ๆ ในการดำเนินการขจัด บำบัด และฟื้นฟูพื้นที่ปนเปื้อน

³⁴ CERCLA – Sec.9607. Liability...(c)Determination of amounts...(3)If any person who is liable for a release or threat of release of a hazardous substance fails without sufficient cause to properly provide removal or remedial action upon order of the President pursuant to section 9604 or 9606 of this title, such person may be liable to the United States for punitive damages in an amount at least equal to, **and not more than three times**, the amount of any costs incurred by the Fund as a result of such failure to take proper action. The President is authorized to commence a civil action against any such person to recover the punitive damages, which shall be in addition to any costs recovered from such person pursuant to section 9612(c) of this title. Any moneys received by the United States pursuant to this subsection shall be deposited in the Fund.

สารพิษหรือวัตถุมีพิษที่หลงเหลืออยู่ทุกแห่งในอดีตของสหรัฐอเมริกา นับแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน³⁵

2.3 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในมลรัฐส่วนใหญ่ของสหรัฐอเมริกานั้นยอมรับในหลักการของค่าเสียหายเชิงลงโทษ แต่มีเพียงไม่กี่รัฐเท่านั้นที่ไม่ยอมรับหลักการดังกล่าว โดยเห็นว่าหลักการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษยังไม่มี ความชัดเจน โดยมีประเด็นที่ถกเถียงกันอยู่หลายประเด็น ดังนี้

2.3.1 การคาบเกี่ยวกันระหว่างกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา

วัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญากับกฎหมายแพ่งมีความแตกต่างกัน เนื่องจากกฎหมายอาญานั้นเป็นกฎหมายมหาชน จึงมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองป้องกันความปลอดภัยของสังคมมนุษย์ ผู้ใดที่กระทำความผิดทางอาญาจึงได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดการปราบปรามและป้องกันเพื่อความสุขของประชาชน โดยนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้มีความเจ็บทรมานและเป็นเยี่ยงอย่างมิให้ผู้ใดในสังคมปฏิบัติตาม ส่วนกฎหมายแพ่งเป็นกฎหมายเอกชนจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองป้องกันสิทธิของเอกชนซึ่งมีต่อกัน หากผู้ใดล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่น ผลแห่งความรับผิดชอบจะเรียกว่าเป็นโทษหรืออาญาไม่ได้ เป็นแต่เพียงบังคับให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น เนื่องจากเอกชนธรรมดาไม่สามารถจะลงโทษเอกชนด้วยกันได้ ดังนั้นเอกชนใดได้รับความเสียหาย เอกชนนั้นก็มิสิทธิแต่เพียงเรียกร้องให้ทรัพย์สินของตนกลับคืนมาสู่สภาพเดิมได้เท่านั้น

เมื่อวัตถุประสงค์ของกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญามีความแตกต่างกันเช่นนี้แล้ว การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษซึ่งเป็นการกำหนดค่าเสียหายในทางแพ่งแต่กลับมีวัตถุประสงค์ในการลงโทษจำเลยในทางอาญาจึงมีปัญหาในเรื่องของการคาบเกี่ยวกันระหว่างกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา ดังนี้

(1) ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นการลงโทษมากกว่าการชดเชยความเสียหาย

นักกฎหมายบางท่านเห็นว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นหลักการที่ออกห่างไปจากกฎหมายแพ่งจนล่วงล้ำเข้าไปในกฎหมายอาญาเพราะกฎหมายแพ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อชดเชย

³⁵ วินัย เรืองศรี, การประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อม : ประสพการณ์จากศาลยุติธรรมสหรัฐอเมริกา, เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่องแนวทางใหม่ในการพัฒนาระบบการยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม, สถาบันวิจัยและพัฒนาสังคม และสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม วันที่ 22 – 26 มิถุนายน 2552, น.2-3.

ความเสียหายมิใช่เพื่อลงโทษจำเลย อย่างไรก็ตามยังมีนักกฎหมายที่ไม่เห็นเป็นเช่นนั้น โดยให้เหตุผลโต้แย้งว่า หลักการที่ต้องการให้กฎหมายแต่ละประเภทมีความบริสุทธิ์โดยไม่มีลักษณะของกฎหมายประเภทอื่นใดเจือปน และการสร้างกฎหมายแต่ละประเภทให้มีสัดส่วนที่พอเหมาะ สอดคล้องกันนั้น ได้เลิกใช้ไปแล้วในกฎหมายหลายประเทศ นอกจากนี้ ค่าเสียหายในสมัยโบราณที่กำหนดเพิ่มขึ้นจากความเสียหายเป็นทวีคูณนั้นก็มิมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษผู้กระทำผิด เช่นเดียวกัน แม้จะเป็นด้วยเหตุผลที่ในสมัยนั้นกฎหมายละเมิดกับกฎหมายอาญายังไม่ถูกแบ่งแยกออกจากกันก็ตาม แต่ในเมื่อประวัติศาสตร์เคยเป็นเช่นนั้น ข้อโต้แย้งที่ว่าหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่เคยมีอยู่ในระบบกฎหมายควรจะต้องตกไป³⁶

(2) ค่าเสียหายเชิงลงโทษมีลักษณะเป็นโทษปรับตามกฎหมายอาญา

ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นการกำหนดจำนวนเงินที่จำเลยต้องรับภาระชำระให้แก่โจทก์ ด้วยเหตุที่จำเลยได้กระทำละเมิดโดยมีพฤติกรรมที่ชั่วร้าย ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงมีลักษณะที่คล้ายเป็นโทษปรับตามกฎหมายอาญา ในประเด็นนี้จึงเกิดข้อถกเถียงขึ้นว่าในเมื่อจำเลยต้องรับภาระในการเสียค่าปรับตามกฎหมายอาญาก็น่าจะถือว่าจำเลยได้รับการลงโทษแล้ว และถ้าจำเลยต้องมาถูกเรียกกร้องให้รับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษอีก จะขัดกับหลักห้ามลงโทษจำเลยซ้ำซ้อนในความผิดเดียวกัน ซึ่งเป็นมาตรฐานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของจำเลยในคดีอาญาหรือไม่ อีกทั้งในเมื่อค่าปรับกับค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ทำหน้าที่อย่างเดียวกัน จึงไม่ควรมีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษอีก

อย่างไรก็ตาม ก็มีนักกฎหมายบางท่านมีความคิดเห็นว่า โดยทั่วไปการดำเนินคดีอาญาจะถูกควบคุมโดยรัฐแต่สำหรับการดำเนินคดีแพ่งนั้นจะถูกควบคุมโดยคู่กรณีซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหาย ดังนั้นในการดำเนินคดีอาญาและกำหนดค่าปรับเพื่อลงโทษจำเลยนั้น ผู้เสียหายอาจจะไม่ได้รับความพอใจเพราะค่าปรับมิได้ตกเป็นของผู้เสียหายแต่ตกเป็นของรัฐ แต่การลงโทษในรูปแบบของค่าเสียหายนั้นจะตกไปเป็นของผู้เสียหาย ซึ่งจะทำให้ผู้เสียหายได้รับความพอใจมากกว่า³⁷

ปัจจุบันศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาได้ให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นค่าเสียหายเพียงหนึ่งเดียวที่มีจุดประสงค์ในสองทางคู่กัน คือ การลงโทษและการป้องปราม ซึ่งทั้งสองจุดประสงค์นี้ต่างก็มีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายอาญาด้วยกันทั้งสิ้น นักกฎหมายที่สนับสนุนค่าเสียหายเชิง

³⁶ ปริญญาวัน ชมเสวก, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 5*, น.48-50.

³⁷ Allan Beever, "The Structure of Aggravated and Exemplary Damages," *Oxford Journal of Legal Studies*, 23(Spring 2003): 98.

ลงโทษมีความเห็นว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะจำเลยที่มีความประพฤติชั่วร้ายและน่าตำหนิ อาจจะสามารถเล็ดรอดการรับโทษตามกฎหมายอาญาได้ เพราะการกระทำละเมิดบางอย่างไม่ถือเป็นความผิดในทางอาญา เนื่องจากหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบทางแพ่งจะเกิดขึ้นง่ายกว่าหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบทางอาญา หรือเป็นที่ทราบกันดีว่ากฎหมายของสหรัฐอเมริกา มีหลักคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของจำเลยในคดีอาญาที่แข็งแกร่งมาก จึงอาจทำให้จำเลยที่กระทำความผิดทางอาญาอาจไม่ได้รับการลงโทษได้ ดังนั้น ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงเปรียบเหมือนส่วนที่มาเสริมกฎหมายอาญาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยที่ไม่มีผู้ใดที่มีความประพฤติที่สมควรได้รับการลงโทษรอดพ้นจากการได้รับโทษตอบแทน แม้จะไม่ได้รับการลงโทษตามกฎหมายอาญา ก็ยังได้รับโทษผ่านทางกฎหมายแพ่ง

2.3.2 การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมีหลักที่ไม่ชัดเจน

ในปัจจุบันประเทศสหรัฐอเมริกายังคงให้ลูกขุนเป็นผู้ตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษอยู่ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การตัดสินความรับผิดชอบในค่าเสียหายชนิดนี้มีมาตรฐานที่ไม่ชัดเจนนัก เนื่องจากหลักเกณฑ์ที่ลูกขุนนำมาใช้จะไม่เป็นไปตามหลักกฎหมาย แต่ลูกขุนจะมีอารมณ์ความรู้สึก อคติ และความรู้สึกไม่ดีที่มีต่อตัวจำเลยมาใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษเสียมากกว่า

ดังนั้น การตรวจสอบว่าหลักเกณฑ์ที่ยังคงไม่ชัดเจนอยู่นั้นได้ถูกนำมาใช้ด้วยวิธีการที่เป็นธรรมและถูกต้องหรือไม่ เป็นสิ่งซึ่งผู้พิพากษาคควรยึดถือปฏิบัติเพื่อควบคุมมิให้การไม่มีหลักที่ชัดเจนในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นสาเหตุที่ทำให้ลูกขุนนำอคติมาตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษจนเป็นจำนวนที่ไม่เป็นธรรมแก่จำเลยนั้น ได้แก่

ประการแรก ลูกขุนควรได้รับคำแนะนำอย่างเพียงพอและชัดเจนในธรรมชาติของค่าเสียหายเชิงลงโทษจากผู้พิพากษา รวมทั้งหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่อาจใช้ได้หรือใช้ไม่ได้กับข้อเท็จจริงในแต่ละคดีนั้น ๆ ด้วย

ประการที่สอง คำตัดสินควรถูกนำมาพิจารณาใหม่ โดยนำพยานหลักฐานที่เพียงพอมาตรวจสอบอย่างระมัดระวังอีกครั้ง

ประการสุดท้าย เหตุผลที่ผู้พิพากษาเขียนขึ้นควรถูกนำไปเป็นเหตุผลที่ชัดเจน ว่าทำไมคำตัดสินนั้นๆ จึงสมควรได้รับค่าเสียหายเชิงลงโทษหรือไม่สมควรได้รับ เพื่อนำไปใช้เป็นหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในการตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ชัดเจน

นอกเหนือจากนั้นหากในคำตัดสินได้มีการอุทธรณ์ ยังมีหลักที่สำคัญ คือศาลอุทธรณ์ควรตัดสินให้อยู่ภายใต้พยานหลักฐานที่เหมือนกัน และศาลควรอธิบายเหตุผลเฉพาะที่ใช้ยึดถือในคดีนั้นรวมทั้งการลดหรือการกลับคำตัดสินในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น ๆ ด้วย³⁸

2.3.3 ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นแหล่งหาผลประโยชน์ให้กับโจทก์และทนายความ

ในปัจจุบันมักพบเห็นได้ว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ถูกตัดสินให้แก่โจทก์นั้น นับวันจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็นจำนวนมหาศาล โดยเห็นได้จากตามข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์ ยกตัวอย่างเช่น หนึ่ง ลงวันที่ 6 มิถุนายน 2547 เหตุเกิดที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อศาลของมลรัฐแห่งหนึ่งได้ตัดสินให้จำเลยรับผิดชอบค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นจำนวนเงินถึง 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในกรณีที่สถานรับดูแลคนชราปล่อยให้อาณานิกร อายุ 93 ปี ต้องนอนทนทุกข์ทรมานเนื่องจากถูกมัดคั่นไฟกัณฑ์ร่างกายแล้วพยาบาลไม่อยู่ดูแล³⁹ เหตุผลในการตัดสินค่าเสียหายเป็นจำนวนมากเช่นนี้ คงหนีไม่พ้นเพื่อเป็นการลงโทษจำเลยและเพื่อให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่สถานพยาบาลหรือสถานประกอบการที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายกัน ให้ต้องใช้ความระมัดระวังอย่างสูงในการดูแลบุคคลที่รับเลี้ยงหรือดูแล ไม่ว่าจะเป็นเด็ก คนชรา คนพิการ หรือผู้ป่วย เนื่องจากพวกเขาเหล่านั้นไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้เท่าคนปกติ

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่กล่าวไปอาจทำให้เกิดมุมมองได้ 2 ทาง กล่าวคือ ทางแรก ค่าเสียหายเชิงลงโทษที่โจทก์ได้รับจำนวนมากเช่นนี้ ถ้าจะเปรียบเทียบเปรียบเทียบกับกรณีที่โจทก์ถูกรางวัลได้รับเงินก้อนมหาศาล ซึ่งอาจเป็นเรื่องที่คนทั่วไปต่างให้ความสนใจจนนำไปสู่ปัญหาที่ว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษอาจกลายเป็นแหล่งหาผลประโยชน์ให้กับโจทก์และทนายความได้ เพราะอาจมีบางกรณีที่โจทก์นำคดีมาฟ้องร้องเพื่อหวังเพียงผลประโยชน์จากค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยอาจจะได้รับการสนับสนุนจากทนายความที่มีประสบการณ์ในการทำคดีละเมิด จึงมีความเห็นว่าควรขจัดปัญหาดังกล่าวให้หมดไปด้วยวิธีนำค่าเสียหายเชิงลงโทษที่โจทก์ควรได้รับตกเป็นของรัฐทั้งหมด เพื่อมิให้ผู้นำคดีมาฟ้องร้องมากเกินไป และกลายเป็นเรื่องที่ทนายความทำการค้าความโดยนำคดีมาฟ้องร้องเพื่อขอรับส่วนแบ่งจากค่าเสียหายเชิงลงโทษได้

เมื่อมองอีกทางหนึ่งกลับเห็นว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษถือเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญในการทำโจทก์นำคดีมาฟ้องร้อง ซึ่งในบางคดีแม้ความประพฤติของจำเลยจะชั่วร้ายมากแต่ความ

³⁸ ปริญญาวัน ชมเสวก, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 5 ,น.51-52.

³⁹ ไพโรจน์ วายุภาพ, รวมคำบรรยายภาค 1 สมัยที่ 58 ปีการศึกษา 2548 เล่ม 2, (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2548), น.44.

เสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมีเพียงเล็กน้อย หากโจทก์นำคดีมาฟ้องร้องก็จะได้รับค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้เป็นจำนวนที่ไม่มากนัก แต่โจทก์กลับต้องรับภาระทั้งค่าใช้จ่าย ค่าธรรมเนียมในการดำเนินคดี รวมถึงค่าทนายความที่สูง ซึ่งจะเห็นได้ว่าประโยชน์ที่ได้รับนั้นจะไม่เท่ากับสิ่งที่ต้องเสียไป ส่งผลให้โจทก์ไม่มีแรงจูงใจในการนำคดีมาฟ้องร้อง ผู้กระทำละเมิดที่มีพฤติกรรมชั่วร้ายก็ยังคงลอยนวลอยู่ต่อไปในสังคมโดยไม่ได้รับการลงโทษให้เช็ดหลาบหรือป้องปรามให้หมดสิ้นไป อีกทั้งมาตรการในการพิสูจน์หลักฐานก็เป็นอีกเกราะป้องกันหนึ่งที่น่ามาใช้คุ้มกันกรณีที่โจทก์และทนายความร่วมมือกันนำคดีมาฟ้องร้องและพยายามทำให้ศาลหรือลูกขุนเห็นว่าจำเลยมีพฤติกรรมที่ชั่วร้าย เพราะหากมีกรณีใดที่ฝ่ายโจทก์นำพยานหลักฐานมาสืบแล้วไม่สามารถทำให้เกิดความชัดเจนหรือทำให้มั่นใจได้ว่าจำเลยมีพฤติกรรมชั่วร้าย ศาลหรือลูกขุนก็จะไม่ตัดสินให้โจทก์ได้รับค่าเสียหายเชิงลงโทษ เนื่องจากการกระทำของจำเลยยังไม่มี ความชัดเจนว่าสมควรได้รับการลงโทษนั่นเอง⁴⁰

2.3.4 การขัดต่อรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา

ในสหรัฐส่วนใหญ่ของสหรัฐอเมริกานั้นยอมรับในหลักการของค่าเสียหายเชิงลงโทษ แต่มีเพียงไม่กี่รัฐเท่านั้นที่ไม่ยอมรับหลักการดังกล่าว โดยนำประเด็นเกี่ยวกับการขัดต่อรัฐธรรมนูญมาใช้เป็นเหตุผลในทางปฏิเสธ จำเลยจึงมักจะหยิบยกประเด็นดังกล่าวมาใช้เพื่อต่อสู้ว่าหลักการของค่าเสียหายเชิงลงโทษล่งละเมิดรัฐธรรมนูญไม่ว่าในระดับสหพันธรัฐหรือมลรัฐในเรื่องต่างๆ ดังนี้

(1) เนื่องจากค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นความรับผิดชอบทางแพ่งถึงอาญา กล่าวคือมีลักษณะเป็นการลงโทษมากกว่าเป็นการเยียวยาความเสียหาย ทำให้เกิดคำถามว่าจำเลยในคดีที่ถูกตัดสินให้ชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษควรจะได้รับ ความคุ้มครองเช่นเดียวกับจำเลยในคดีอาญาตามรัฐธรรมนูญด้วยหรือไม่ เช่น การห้ามฟ้องซ้ำคดีอาญาในความผิดเดียวกัน มาตรฐานการพิสูจน์พยานหลักฐานจนปราศจากความสงสัย สิทธิของบุคคลที่จะไม่ถูกบังคับให้เบิกความปรักปรำตนเอง เป็นต้น⁴¹

(2) ในคดีอาญาจำเลยจะรู้หรือมีโอกาสที่จะรู้ได้ว่าความประพฤติใดที่จะทำให้ตนต้องได้รับโทษทางอาญาแต่ในทางกลับกันการที่จำเลยถูกลงโทษในการกระทำที่ไม่มีโอกาสจะรู้ได้เลยว่าหากกระทำไปแล้วจะได้รับการลงโทษหรือไม่ อาจขัดต่อรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การที่ค่าเสียหายเชิงลงโทษซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อลงโทษจำเลยแต่ในการลงโทษนั้นจะประเมิณจากความประพฤติของจำเลยซึ่งกระทำละเมิดโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงตามพฤติการณ์แต่ละคดี

⁴⁰ ปริญญาวัน ชมเสวก, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 5 ,น. 52-53.

⁴¹ ปริญญาวัน ชมเสวก, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 5 ,น.74-76.

นั้น จึงเป็นบรรทัดฐานที่ยังไม่เฉพาะเจาะจงเท่าใดนัก ดังนั้นความผิดที่สามารถนำมาใช้เรียกค่าเสียหายเชิงลงโทษได้จะไม่มี ความชัดเจน และยังส่งผลให้มาตรฐานในการตัดสินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษก็ จะไม่มี ความชัดเจนตามไปด้วย อีกทั้งบทบัญญัติทางกฎหมายอาญาได้มีการกำหนดบทลงโทษทั้งในอัตราสูงสุดและต่ำสุดไว้อย่างชัดเจน แต่ในขณะที่การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นจะอยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้พิพากษาหรือลูกขุนในคดีนั้น ๆ เป็นสำคัญ⁴²

2.4 การนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ได้มีการนำหลักในเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมในหลายคดี ซึ่งคดีที่สำคัญซึ่งศาลได้นำหลักเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในการกำหนดค่าเสียหายแก่จำเลย ได้แก่ คดี Exxon Valdez

ถึงแม้ว่าเรื่องราวของ Exxon Valdez จะเกิดขึ้นเกือบ 20 ปีมาแล้ว แต่มันยังคงส่งผลกระทบมาถึงวงการอุตสาหกรรมสิ่งแวดล้อม เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.2007 เมื่อคณะลูกขุนในศาลชั้นต้นตัดสินให้ Exxon Valdez รับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษ 5 พันล้านดอลลาร์ ต่อมาศาลอุทธรณ์ (the Ninth Circuit) ตัดสินเกี่ยวกับจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษเหลือเพียง 2.5 พันล้านดอลลาร์ หลังจากนั้นศาลฎีกาได้ตัดสินเป็นครั้งสุดท้ายโดยลดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษลงอีก ให้ Exxon Valdez ต้องรับผิดชอบในจำนวน 507.5 ล้านดอลลาร์ เท่ากับจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริง การประเมินค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีนี้เป็นแนวทางที่สำคัญสำหรับจำเลยในคดีสิ่งแวดล้อมที่จะอ้างสิทธิในการจำกัดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษที่มีจำนวนมาก ในกรณีที่อาจเกิดเหตุการณ์ในลักษณะคล้าย ๆ กันในอนาคต ซึ่งคดี Exxon Valdez มีข้อเท็จจริง ดังนี้

เรือบรรทุกน้ำมันของบริษัท Exxon Valdez แล่นไปเกยตื้นที่ช่องแคบบริติชโคลัมเบียในอลาสก้า เมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ.1989 เป็นเหตุให้น้ำมันจำนวน 11 ล้านแกลลอนรั่วไหลลงสู่ทะเลเกิดความเสียหายอย่างมากมายต่อผู้คนทั้งลูกเรือและชาวบ้านที่ทำมาหากินอยู่แถวทะเลบริเวณนั้น อีกทั้งทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลจำนวนมากต้องเสียหาย สัตว์หลายชนิดล้มตายสร้างความเสียหายหลายร้อยล้านดอลลาร์ ซึ่งในขณะนั้น หลักกฎหมายคอมมอนลอว์มีการใช้หลักควบคุมค่าเสียหายเชิงลงโทษแล้ว ซึ่งศาลชั้นต้นได้คำนวณค่าเสียหายที่แท้จริงไว้ที่ 507.5 ล้านดอลลาร์ และตัดสินให้รับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษอีกประมาณ 5 พันล้านดอลลาร์ ซึ่งเป็นอัตราส่วน 9 ต่อ 1 กับความเสียหายที่แท้จริง

⁴² ปริญญาวัน ชมเสวก, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 5 ,น.77.

ต่อมาศาลอุทธรณ์ (the Ninth Circuit) ได้ทบทวนค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดี Exxon Valdez อีกครั้ง นำไปสู่การวิเคราะห์และอธิบายในเรื่องการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ ประการแรกถือว่าประเภทของความเสียหายทางร่างกายและจิตใจน่าตำหนิกว่าความเสียหายทางเศรษฐกิจ ทั้งๆที่การที่น้ำมัน 11 ล้านแกลลอนรั่วไหลลงสู่ทะเลนั้นส่งผลต่อความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างชัดเจน ศาลลงความเห็นว่าเป็นการกระทำที่น่าตำหนิเกิดผลกระทบทางจิตใจและอารมณ์ของผู้เสียหายเป็นพันคน ประการที่สอง ศาลพบว่าการกระทำของ Exxon มีความน่าตำหนิมากเพราะขาดความระมัดระวัง ไม่ใส่ใจต่อสุขภาพและความปลอดภัยของผู้อื่น ศาลกล่าวว่าก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงกับลูกเรือและผู้รอดชีวิต เพราะน้ำมันนั้นติดไฟง่าย ประการที่สาม ศาลบ่งชี้ว่าส่อเจตนาที่จะทำให้เกิดอันตรายสมควรถูกตำหนิ ประการที่สี่ ศาลพบว่ายังคงมีการกระทำซ้ำอยู่ เนื่องจาก Exxon ยังคงให้กัปตันเรือ (Joseph Hazelwood) คนเดิมเป็นผู้บังคับการเรือมาเป็นเวลาถึง 3 ปี ทั้ง ๆ ที่รู้อยู่แล้วว่าเขามีอาการติดสุราและในขณะที่เกิดเหตุก็มีอาการเช่นนั้น ประการที่ห้า ศาลเห็นว่าพฤติการณ์ของ Exxon ทำให้บุคคลอื่นมีความเสี่ยงแต่ไม่พบว่าตั้งใจกระทำการ แต่หากศาลพบว่า Exxon ตั้งใจทำให้น้ำมันรั่วไหล ศาลก็จะกำหนดให้การกระทำนั้นมีความน่าตำหนิในอยู่ระดับสูงสุด⁴³

นอกจากนี้ the Ninth Circuit ยังพิจารณาถึงการทำให้ความน่าตำหนินั้นลดน้อยลงด้วย ในกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นนั้น Exxon ได้ทำการจัดการกับน้ำมันที่รั่วไหลนั้นอย่างรวดเร็วและได้จ่ายค่าชดเชยความเสียหายเหล่านั้นแล้ว การกระทำเหล่านี้ ศาลถือว่าเป็นการลดระดับความน่าตำหนิลงได้

ภายหลังจากที่กำหนดเรื่องความน่าตำหนิแล้ว ศาลได้คำนวณความเสียหายที่แท้จริง เพื่อที่จะกำหนดสัดส่วนของค่าเสียหายเชิงลงโทษกับอันตรายที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม อาจถือได้ว่าในขณะที่การคำนวณค่าเสียหายที่แท้จริงอาจจะถูกทำให้ลดลงโดยหักจากค่าเสียหายที่จำเลยได้ชดใช้ไปแล้วก่อนหน้านี้ แต่ในกรณีนี้ศาลถือว่า Exxon ทำให้เกิดความเสียหายที่แท้จริง 507.5 ล้านดอลลาร์ และใช้ตัวเลขนี้ แม้ว่า Exxon จะได้ชดใช้ไปแล้ว 100 ล้านดอลลาร์ ตามที่มีการเรียกร้องมาก็ตาม

จากนั้น ศาลวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมของสัดส่วนค่าเสียหายเชิงลงโทษ ศาลอุทธรณ์ชี้ว่าอัตราส่วน 9 ต่อ 1 ที่ศาลชั้นต้นตัดสินนั้น เหมาะสมกับการกระทำที่ชั่วร้ายมากสำหรับความเสียหายทางเศรษฐกิจหรือการกระทำใดก็ตามที่เป็นอันตรายยากต่อการตรวจสอบหรือระบุจำนวน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการกระทำของ Exxon จะชั่วร้ายมากและมีส่วนทำให้เกิดความ

⁴³ สืบค้นจาก http://www.whitecase.com/californialitigation_102007_3/.

เสียหายทางเศรษฐกิจอย่างมาก แต่ด้วยความไม่เจตนา และ Exxon ได้กระทำการเพื่อเป็นการบรรเทาความเสียหายอย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุนี้ อัตราส่วนที่ 5 ต่อ 1 จึงเหมาะสมและสอดคล้องกับกระบวนการพิจารณา

ด้วยเหตุที่กล่าวมา ศาลอุทธรณ์ (the Ninth Circuit) จึงวินิจฉัยให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษที่เหมาะสมคือ 2.5 พันล้านดอลลาร์⁴⁴

ต่อมาเมื่อ Exxon Valdez ยื่นฎีกาคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ (the Ninth Circuit) ศาลฎีกาได้พิจารณา 3 ประเด็นหลักคือ⁴⁵

1. Maritime Law อนุญาตให้ศาลคิดค่าเสียหายเชิงลงโทษกับนายจ้างที่เป็นนิติบุคคลในความเสียหายที่ลูกจ้างได้กระทำไปในการที่จ้างหรือไม่

2. Clean Water Act (CWA) บัญญัติให้ศาลกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในกรณีน้ำมันรั่วไหลในทะเลได้หรือไม่

3. ค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ศาลอุทธรณ์ (the Ninth Circuit) กำหนดให้ Exxon ต้องจ่ายในคดีนี้ เป็นจำนวนเงินเกินสมควรกับหลักกฎหมายทะเลในระบบคอมมอนลอว์หรือไม่

ทั้งนี้ ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. ประเด็นแรก ศาลฎีกามีมติเท่ากัน (4 ต่อ 4 เสียง) ประเด็นนี้จึงคงไว้ตามคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ว่า บริษัท Exxon ต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษในความผิดที่กัปตัน Joseph Hazelwood ได้กระทำลง

2. บทลงโทษเกี่ยวกับการก่อให้เกิดมลภาวะทางน้ำตาม Clean Water Act ไม่ได้มีข้อห้ามไม่ให้ศาลกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในกรณีน้ำมันรั่วไหลในทะเล

3. ประเด็นนี้ ศาลเห็นว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ศาลอุทธรณ์ตัดสินให้ Exxon ต้องจ่ายในคดีนี้ เป็นจำนวนเงินเกินสมควรกับหลักกฎหมายทะเลในระบบคอมมอนลอว์ โดยศาลเห็นว่าในกรณีของคดีนี้ ค่าเสียหายเชิงลงโทษควรถูกจำกัดให้เหลือเท่ากับความเสียหายที่แท้จริง ด้วยเหตุผลดังนี้

(a) แม้ว่าบทบัญญัติของกฎหมายในอดีตที่ผ่านมาตั้งแต่ยุคโบราณถึงยุคกลางจะกำหนดให้ศาลสามารถคิดค่าเสียหายได้หลายประเภทในการกระทำความผิดหนึ่งๆ แต่หลักการคิดค่าเสียหายเชิงลงโทษในระบบกฎหมาย Anglo-American ยุคใหม่นั้นมีต้นกำเนิดจากกฎหมาย

⁴⁴ เพิ่งอ้าง.

⁴⁵ Supreme court of The United States , Exxon Shipping Co. ET AL. v. Baker ET AL., (October 2007).

อังกฤษในศตวรรษที่ 18 และกลายเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายในศาลอเมริกาในช่วงกลางศตวรรษที่ 19

(b) ตามหลักกฎหมายอเมริกาส่วนใหญ่ การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษจะทำได้ก็ต่อเมื่อเป็นกรณีที่การกระทำความผิดนั้นเป็นความชั่วร้ายอย่างสุดแสน (Enormity) ซึ่งหมายถึงการกระทำของจำเลยนั้นเป็นการกระทำเกินกว่าเหตุ, เป็นความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง, มีเจตนาร้าย, ไม่คำนึงถึงสิทธิของบุคคลอื่นอย่างสิ้นเชิง หรือเป็นยิ่งกว่าพฤติกรรมที่น่าตำหนิ ในปัจจุบันนักกฎหมายส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องต้องกันว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษที่สาสมและเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดเช่นนั้นอีก

(c) กฎหมายของแต่ละมลรัฐกำหนดเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้แตกต่างกัน บางรัฐมีกรณีที่ศาลให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายประเภทนี้น้อยมากหรือไม่มีเลย บางรัฐจะกำหนดให้เฉพาะในกรณีที่มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติไว้ และมีรัฐจำนวนมากที่จำกัดจำนวนของค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ในกฎหมายลายลักษณ์อักษร ทั้งการจำกัดรูปแบบของจำนวนเงินทั้งหมดหรือการกำหนดอัตราส่วนสูงสุดระหว่างค่าเสียหายเชิงลงโทษกับค่าเสียหายที่แท้จริงว่าต้องไม่เกินจำนวนเท่าใด

(d) การคิดค่าเสียหายเชิงลงโทษในศาลอเมริกาถูกวิพากษ์วิจารณ์มากในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา แต่จากผลการศึกษาล่าสุดพบว่ามีแนวโน้มที่ศาลจะกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษน้อยลงถึงแม้ว่าจะมีผลการศึกษาบางส่วนที่ระบุว่าจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นเพิ่มขึ้นจากในอดีตมาก และจำนวนคดีที่ศาลกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษก็เพิ่มมากขึ้น แต่อัตราส่วนระหว่างค่าเสียหายเชิงลงโทษกับค่าเสียหายที่แท้จริงยังคงน้อยกว่า 1 ต่อ 1 ซึ่งปัญหาที่แท้จริงในเรื่องนี้คือการไม่สามารถคาดการณ์ถึงจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษได้อย่างแน่ชัด

(e) ในคดีนี้ ศาลอุทธรณ์กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้สูงอย่างที่ไม่สามารถคาดการณ์ไว้ได้เลย ซึ่งหลักของการลงโทษนั้นควรจะมีเหตุผลให้พอคาดการณ์ได้เมื่อพิจารณาจากความร้ายแรงของการกระทำความผิด และควรอยู่ในระดับที่เท่าเทียมกันกับความเสียหายที่จำเลยก่อให้เกิดขึ้น

(f) ศาลฎีกาเห็นว่าคดีนี้ควรมีการจำกัดค่าเสียหายเชิงลงโทษ แต่ไม่สามารถจำกัดเป็นจำนวนที่แน่นอนได้เนื่องจากไม่ได้เป็นการละเมิดตามกฎหมายแพ่งทั่วไปหรือเป็นความเสียหายจากการผิดสัญญา แต่เห็นควรให้มีการกำหนดอัตราส่วนหรือจำนวนเท่าสูงสุดของค่าเสียหายเชิงลงโทษกับค่าเสียหายที่แท้จริง โดยอัตราส่วนที่ยอมรับได้นั้นศาลพิจารณาจากผลการศึกษเกี่ยวกับอัตราส่วนของค่าเสียหายทั้งสองประเภท การศึกษาดังกล่าวนี้นี้มีการรวบรวมคำตัดสินทั้ง

ของคณะลูกขุนและผู้พิพากษาจากคดีกว่าพันคดีที่มีการกำหนดให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ ข้อมูลที่พบคืออัตราส่วนของคดีทั้งหมดนั้นน้อยกว่า 1 ต่อ 1 ซึ่งหมายความว่าในคดีส่วนใหญ่แล้วมีการกำหนดค่าเสียหายตามความเป็นจริงเป็นจำนวนเงินมากกว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษ ดังนั้นศาลจึงเห็นว่าอัตราส่วน 1 ต่อ 1 นี้เป็นอัตราส่วนที่เป็นธรรมแล้วในคดีเกี่ยวกับ Maritime ดังนั้น เมื่อศาลชั้นต้นคำนวณค่าเสียหายที่แท้จริงไว้ 507.5 ล้านดอลลาร์ค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ศาลจะกำหนดได้สูงสุดก็คือ 507.5 ล้านดอลลาร์เช่นกัน

3. ประเทศเยอรมัน⁴⁶

3.1 วิชาการเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศเยอรมัน

ประเทศเยอรมันถือเป็นประเทศหนึ่งซึ่งได้ยึดถือระบบกฎหมายซีวิลลอว์ และมีแนวคิดที่ชัดเจนในการกำหนดค่าเสียหาย เนื่องจากตามประวัติศาสตร์ทางกฎหมายของเยอรมันนั้น การกำหนดค่าเสียหายมักจะยึดติดอยู่กับหลักเพียงหลักเดียว นั่นคือ การชดเชยความเสียหาย ด้วยเหตุนี้ไม่ว่าจากการบัญญัติกฎหมายหรือตามประมวลกฎหมายแพ่งของเยอรมันในอดีตที่ผ่านมา หลักค่าเสียหายเชิงลงโทษ หรือ Strafschadensersatz (คำในภาษาเยอรมันที่มีความหมายในทำนองเดียวกัน) จึงไม่เคยได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในระบบกฎหมายเลย อย่างไรก็ตาม ในอดีตมีกฎหมายบางฉบับที่อนุญาตให้ศาลกำหนดค่าเสียหายเป็นจำนวนที่มากกว่าที่โจทก์ได้รับ ได้แก่กฎหมายแพ่งของปรัสเซีย ซึ่งกฎหมายฉบับนี้มีวิธีการพิจารณาค่าเสียหายโดยคำนวณให้มีความสัมพันธ์กับการกระทำของผู้กระทำละเมิด จนเมื่อประมวลกฎหมายแพ่งฉบับ ค.ศ. 1900 ได้ถูกบัญญัติขึ้น ระบบกฎหมายของเยอรมันก็ได้ยอมรับแนวคิดเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษเข้ามาโดยทันที ถึงแม้ว่าจะเป็นการยอมรับอย่างผิวเผิน แต่ก็ยังไม่มี การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเกิดขึ้นอย่างชัดเจนจนเข้าสู่ศตวรรษที่ 20 ในทางตรงกันข้ามศาลสูงของเยอรมันกลับมุ่งเน้นความคิดที่ให้การชดเชยค่าเสียหายเป็นพื้นฐานที่สำคัญเพียงทางเดียวในการกำหนดค่าเสียหายอีกด้วย และในที่สุดเมื่อเข้าสู่ครึ่งศตวรรษที่ 20 ระบบกฎหมายเยอรมันจึงได้เกิดแนวคิดที่ว่า การกำหนดค่าเสียหายให้แก่โจทก์นั้น ควรกำหนดตามจำนวนที่เขาควรได้รับมิใช่ตามความเสียหายที่เกิดขึ้น อีกทั้งค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่ควรเป็นเครื่องมือที่ทำให้โจทก์มีฐานะร่ำรวย และค่าเสียหาย

⁴⁶ ปริญญาวัน ชมเสวก, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 5 , น. 88-91.

เช่นนี้ควรมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษผู้กระทำละเมิดและป้องปรามมิให้คนในสังคมถือเอาพฤติกรรมนั้นเป็นเยี่ยงอย่าง

3.2 วัตถุประสงค์ของการกำหนดค่าเสียหายในประเทศเยอรมัน

แนวคิดเกี่ยวกับค่าเสียหายภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งของเยอรมันนั้น ได้ยึดหลักที่ว่าจิตใจกับร่างกายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไม่สามารถแบ่งแยกจากกันได้ (Monistic) วัตถุประสงค์ของการกำหนดค่าเสียหายตามกฎหมายเยอรมันจึงถูกจำกัดไว้เพียงการชดใช้ความเสียหาย โดยบทบัญญัติในมาตรา 240 ถึง 255 ของประมวลกฎหมายนี้ได้บัญญัติถึงค่าเสียหายในทางแพ่งไว้เพียงการใช้คืน (Restitution) และการชดเชย (Compensation) เท่านั้น อย่างไรก็ตามไม่ได้มีการกล่าวถึงค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ในบทบัญญัตินี้เลย โดยเหตุที่สำคัญคือนี่ไม่พินเหตุผลการด้านกฎเกณฑ์และความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ เพราะเป็นเวลาเกือบศตวรรษมีความเห็นเป็นเอกฉันท์ว่า หน้าที่ของค่าเสียหายต้องผูกขาดอยู่เพียงการชดใช้ค่าเสียหายเท่านั้น อีกทั้งคำตัดสินของศาลสูงเยอรมันยังกล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า ค่าเสียหายเพื่อความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานถือเป็นการชดเชยความเสียหาย และต้องวางเฉยกับปัจจัยต่างๆ ที่นำมาพิจารณาลงโทษผู้กระทำละเมิดด้วย เช่น สถานะทางการเงินของผู้กระทำ เป็นต้น เนื่องจากเมื่อถือว่าร่างกายและจิตใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้ว การกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานจึงเป็นการชดเชยความเสียหายโดยไม่ถือเป็นการลงโทษแต่อย่างใด

3.3 ลักษณะของค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายเยอรมัน

ทางทฤษฎีแม้เป็นเรื่องที่ยากที่เยอรมันจะยอมรับหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบกฎหมายอย่างเปิดเผย ด้วยเหตุที่ยังยึดติดอยู่กับหลักการชดเชยความเสียหายเป็นสำคัญ แต่ในทางปฏิบัตินั้นไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า บ่อยครั้งที่ศาลของเยอรมันได้มีการกำหนดค่าเสียหายซึ่งไม่สามารถถือได้ว่าเป็นการชดเชยความเสียหายอย่างแท้จริง เพราะมักมีการโน้มน้าวเข้าสู่การลงโทษ ซึ่งคำตัดสินเหล่านี้อาจจัดเป็นกลุ่มของข้อยกเว้น อีกทั้งข้อยกเว้นเหล่านี้ยังได้เพิ่มความกังวล ไม่เพียงแต่ในเรื่องจำนวนที่เพิ่มมากขึ้นเท่านั้นยังรวมถึงวิธีการใช้ที่แตกต่างกันด้วย ซึ่งข้อยกเว้นดังกล่าวได้กำลังเกิดและเพิ่มขึ้นในคดีที่มีการเรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดจากการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และการเลือกปฏิบัติโดยแบ่งแยกเพศในการจ้างงาน

ในคดีละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้น แม้กฎหมายเยอรมันจะยังคงยึดในหลักการชดเชยความเสียหายอย่างเข้มงวด แต่ในความเป็นจริงแล้วการกำหนดค่าเสียหายในคดีเช่นนี้จะไม่ได้สัดส่วนกับความเสียหายที่เกิดขึ้นแต่อย่างใด มากไปกว่านั้นค่าเสียหายยังสามารถถูกกำหนดขึ้นโดยไม่ต้องมีความเสียหายที่แท้จริงอีกด้วย โดยค่าเสียหายจะถูกคำนวณจากการเพิ่มเป็นสองเท่าของจำนวนเงินที่สามารถประมาณได้จากค่าธรรมเนียมการอนุญาตให้ใช้สิทธิที่อาจได้รับการได้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ยิ่งไปกว่านั้น การกำหนดค่าเสียหายในคดีเช่นนี้ ศาลยังได้นำผู้กระทำละเมิดมาใช้เป็นปัจจัยพื้นฐานในการตัดสินโดยเป็นการพิจารณาเพื่อป้องปรามมิให้ผู้กระทำละเมิดมีพฤติกรรมเช่นเดียวกันนี้อีกในภายภาคหน้า เนื่องจากการกำหนดค่าเสียหายเช่นนี้จะสามารถทำการป้องปรามได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการกำหนดค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้

จะเห็นว่าแม้ค่าเสียหายในคดีละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาจะถูกจัดประเภทเป็นค่าเสียหายที่มุ่งชดเชยความเสียหาย แต่ในความเป็นจริงแล้วค่าเสียหายในคดีเช่นนี้จะมีบางส่วนที่เป็นการลงโทษอยู่ด้วย เช่นเดียวกับในคดีการเลือกปฏิบัติโดยแบ่งแยกเพศในการจ้างงานที่มีความต้องการให้ค่าเสียหายที่ถูกกำหนดขึ้นนั้นต้องมีประสิทธิภาพต่อการป้องปรามผู้กระทำละเมิดได้เช่นเดียวกัน แม้จะถกมองในฐานะเป็นค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ก็ตาม

3.4 ข้อโต้เถียงเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศเยอรมนี

ข้อโต้เถียงของค่าเสียหายเชิงลงโทษมักจะพบในหัวข้อของการบังคับใช้คำตัดสินของต่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น เมื่อเจ้าหน้าที่ทางการเงินตามคำพิพากษาของศาลอเมริกาได้นำคำพิพากษามายกบังคับใช้ในเยอรมัน แต่เนื่องจากแนวความคิดในการกำหนดค่าเสียหายระหว่างอเมริกากับเยอรมันมีความแตกต่างกัน โดยการกำหนดค่าเสียหายตามกฎหมายอเมริกันจะยึดหลักการทำหน้าที่เป็นคู่ ทั้งการชดเชยความเสียหายและการลงโทษผู้กระทำละเมิด แต่แนวความคิดของการกำหนดค่าเสียหายตามกฎหมายเยอรมันนั้นจะยึดหลักการที่ว่าจิตใจกับร่างกายเป็นสิ่งเดียวกันไม่สามารถแบ่งแยกออกจากกันได้ โดยยึดอยู่เพียงหลักเดียวคือการชดเชยความเสียหาย ดังนั้น ข้อโต้เถียงดังกล่าวจึงมักถูกหยิบยกขึ้นมาถกเถียงกัน อย่างไรก็ตามเมื่อศาลเยอรมันต้องเผชิญกับการบังคับใช้คำพิพากษาจากต่างประเทศแล้ว หากผลคำพิพากษาต่างประเทศนั้นไม่ล่งละเมิดความสงบเรียบร้อยของเยอรมันก็สามารถบังคับใช้ได้ แต่เนื่องด้วยเยอรมันยังถือว่าการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นการขัดแย้งกับความสงบเรียบร้อยอยู่ ดังนั้น

ณ เวลานี้คำตัดสินในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษของต่างประเทศจึงไม่สามารถบังคับใช้ในเยอรมันได้

ดังนั้นแม้จะเป็นที่เข้าใจว่าการกำหนดค่าเสียหายตามกฎหมายเยอรมันได้เป็นไปตามทฤษฎีการชดเชยความเสียหาย ซึ่งเป็นหลักที่ได้ยึดถือมาเป็นเวลานานก็จริง แต่จะเห็นว่าค่าเสียหายที่ถูกกำหนดขึ้นภายใต้กฎหมายสมัยใหม่ของเยอรมันนั้นจะมีบางส่วนที่แสดงว่านอกเหนือจากการชดเชยความเสียหายให้แก่โจทก์แล้วยังมีหน้าที่ในการลงโทษและป้องปรามผู้กระทำละเมิดอีกด้วย